Dit blad ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd en gezonden aan de Redactie, HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 4519. - POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederl. tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenw. te SOEMENEP (Madoera) Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 1987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Bioscoop-Voorstelling

van Indische Films, toegelicht door den heer W. J. GIEL, in de FAMILIE-BIOSCOOP, Prinsestraat, op Vrijdag 15 Febr. n.m. 2.30 u.

PROGRAMMA.

1. Volksgebruiken en kunst bij de Karobataks.
2. Lijkbezorging bij de Karobataks.
3. Oorlogsvoering bij de Karobataks.
4. Nijverheid bij de Karobataks.
5. Nijverheid en Visscherij bij de Tobabataks van Samosir.
6. Nijverheid en Visscherij van den Inlander.
7. Pottenbakkerij op Java.
8. Het zoeken naar eetbare vogelnestjes.
9. Eene apenkolonie op Java.

Toegang voor 2 personen op bewijs van lidmaatschap.

Een ambtelijk rapport over een Comptoir der O.I. Compagnie.

Het was in 1756, dat de koopman tevens sjahbandar en licentmeester te Batavia, Johannes Andries Paravicini (hij zou volgens het artikel Paravicini door G. P. R. in de Encyclopaedie van N.-I. 23 Juni 1756 Opperkoopman zijn geworden), op last van den Gouverneur Generaal J. Mossel, als expresse commissaris der Hoog Edele Indische Regeering naar Timor werd gezonden om den staat [illegible] zaken aldaar op te nemen en nieuwe contracten met inlandsche vorsten te sluiten.

Paravicini vertrok daartoe 14 Maart 1756 aan boord van het Compagnie's-schip Osdorp van Batavia en kwam 2[illegible] dagen later te Koepang aan, alwaar hij met een saluut van 15 schoten van af het fort Concordia werd verwelkomd en na debarkement op plechtige wijze zijne intrede deed. De Stoet ging door het Chineesche kamp naar de woning van het Opperhoofd, waar de Schutterij in twee gelederen opgesteld, bij het passeeren van den Commissaris de noodige eerbewijzingen gaf. Die eerbewijzingen bestonden in het salueeren door de officieren met het spontong [1]) en vaandel, terwijl de tamboers een marsch sloegen en de schutters het geweer presenteerden. Aan de woning gekomen werd de Commissaris „seer complaisant" (zoo rapporteert hij althans) beneden aan den trap door de echtgenoote van het opperhoofd (Mejuffrouw betiteld) [2]) ontvangen.

Tot zoover is alles mooi, maar in hetgeen verder zal volgen, zijn wij nolens volens — om de bekende uitdrukking, die tegenwoordig in de 2e Kamer der Staten Generaal meer dan eens gehoord wordt, te bezigen — gedwongen eene minder fraaie bladzijde uit de geschiedenis der O.-I. Compagnie op te slaan. Want onze bedoeling is om de lezers, voor zoover zulks nieuw voor hen mocht zijn, eens te doen kennismaken met de eigenaardige en pittige zeggingswijzen van den Commissaris Paravicini (verder met P. aan te duiden), zooals die voorkomen in zijn op den 19en Augustus 1756 per particulier vaartuig 't Zeepaard aan zijne lasthebbers te Batavia verzonden rapport. Het treft hierbij ongelukkig, dat het rapport handelt over aangetroffen wantoestanden, maar men trooste zich met de gedachte, dat zij in het m[iddel]den der 18e eeuw zijn voorgevallen en trouw[ens] welhaast elke geschiedenis hare lichte en duist[ere] plekken kent.

In Augustus 1756 werd het rapport door P. [ge]schreven en daaraan heeft Mr. J. A. van der Ch[ijs] de bijzonderheden ontleend voor zijn artikel „K[oe]pang omstreeks 1750" (opgenomen in het Ti[jd]schrift van het Bataviaasch Genootschap 1872). [In] die publicatie hebben wij de stof gevonden voor [de] samenstelling dezer bijdrage, welke dus het eig[en]lijk rapport zeer beknopt weergeeft.

P. trof te Koepang een opperhoofd aan, dat vo[or] zijne betrekking ongeschikt was, „vindende „kleine kinderagtige zaken ('k laat staan in gro[ote] „dingen) bergen van swarigheid; sig den gansch[en] „tijd ophoudende met dingen, die eerder bij [een] „spinnewiel als bij de regering van een wig[tig] „comptoir passen; den ganschen tijd en over w[at] „saeken men hem ook spreekt, niets doende als [de] „handen te wringen en de schouderen op te haal[en] „waardoor hij in een sodanigen kleinagting bij [de] „koningen en verdere ingesetenen is geraakt, dat [zij] „hem niet meer als een kind estimeren."

Zijn gezag was zoo gering, dat meermalen de of[fi]cier, de oppermeester(dokter) en anderen, wa[n]neer hij hun iets gebood, hun hoed voor zijne voet[en] wierpen, zeggende: „ik v...... 't om dit of dat [te] doen."

De tweede — d.w.z. de ambtenaar, die in rang het opperhoofd volgde was een zoo groote kon[k]laar, als ooit „een Hamburgs sleperswijv kan wese[n] helpende alle menschen aan malkanderen".

De oppermeester — 1e stadsgeneesheer — wi[st] van zijn vak niets af, zijnde hij als kuiper uit N[e]derland gekomen. Desniettegenstaande was hij o[n]verdragelijk verwaand, liet alles op een onde[r]meester aankomen en meende, dat het zijn „illust[er] caracter van lid van politie" te na was zelf na[ar] zijne patiënten om te zien.

Met justitie en politie was 't te Koepang treuri[g] gesteld. De predikant, van wien men redelijker wij[ze] mocht verwachten, dat hij door handel en wand[el] een voorbeeld voor anderen zou geweest zijn, b[e]kreunde zich zelfs niet om de bevelen van den Go[u]verneur-Generaal.

Onder het garnizoen was niet de geringste disci[]pline, want de Officier zwierf met zijne soldaten [de] kroegen rond.

Het oordeel van P. over de dienaren der Co[m]pagnie te Koepang werd door hem kernachtig [als] volgt uitgedrukt: „Wanneer men ze al te zamen [in] „een mand kon doen en telkens 't onderste bove[n] „keeren, altijd of een luijaard of onbequame of e[en] „dronkaart of stoorder van de gemeene rust bov[en] „zou komen."

Waar de dienaren der Compagnie zich zoo mi[s]droegen, sprak het haast van zelf, dat de ingezetene[n] niet beter waren en zich schuldig maakten aan a[f]keurenswaardige praktijken, die immers ongestra[ft] bleven.

Verponding was sedert jaren niet betaald, hoew[el] de meeste ingezetenen welgestelde lieden waren, d[ie] wel niet veel contanten, maar daarentegen huize[n], tuinen, landerijen, slaven en vee bezaten. P. onde[r]zocht in het Koepangsche archief alle protocollen e[n] papieren, waaronder hij allerlei valsche stukke[n] aantrof: o.a. een ongeteekend en ongedateerd test[a]ment van den Radja van Koepang wegens de troon[]opvolging; verder een aantal transporten, ongekwa[]lificeerde koopbrieven, donatiën en vervreemdinge[n] van Compagnie's erven, alles ongeteekend, one[] of zonder datum.

Wij zullen volstaan met deze bijzonderheden. Wi[e] er meer over lezen wil, verwijzen wij naar het zo[o] even genoemd artikel van Mr. v. d. Chijs.

P. besloot zijn rapport met de volgende verzuch[]ting, die wij curiositeitshalve in zijne eigen woorde[n] nog willen toevoegen:

„In somma, waar ik ook mijn oogen maar in[] „merskeeren mogt, ontwaarde ik niets anders a[ls] „een eindelooze verbastering van zeden en een ve[]

---

1) Van het fransche sponton = esponton (halve piek), het wapen van de subalterne officieren in de 17e en 18e eeuw.

2) De echtgenooten der Raden van Indië heetten zelfs Juffrouw, totdat, zegt Valentijn, er eens een getrouwd Raad van Indië uit Holland kwam, wiens echtgenoote aldaar Mevrouw had geheeten en dezen titel in Indië behield, hetgeen voor de andere dames der Regeering eene welkome aanleiding was om zich dien ook te verzekeren. (Zie Dr. de Haan's Oud Batavia II blz. 182).

„ward chaos, dat ik gedurende mijn verblijf op dit „ongesond comptoir, alwaar ik geen gesond uur ge- „had heb, tegens duysenderly ingekankerde mis- „bruyken en erreuren te worstelen en meer als „menschelijke kragten van noden had om dit voor „d'E. Comp. so gewigtige comptoir in een goed „postuur te brengen."

W.

Indologische Leergangen.

Door de Kon. Vereeniging het Koloniaal Instituut te Amsterdam is, overeenkomstig het in haar statuten omschreven doel, een Indologische leergang ingericht ten dienste van hen, die eenige kennis wenschen op te doen omtrent Nederlandsch-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande of in verband met den wensch om te worden ingeleid in enkele vakken van wetenschap, welke op Nederlandsch-Indië betrekking hebben.

Deze leergang kan bezocht worden door personen van verschillenden leeftijd en met uiteenloopende vooropleiding, staande het ter beoordeeling van den, met de leiding belasten, hoogleeraar-directeur der afdeeling Volkenkunde of iemand in staat geacht kan worden den leergang te volgen. In de eerste plaats is gedacht aan het bijbrengen van eenige kennis omtrent Nederlandsch-Indië aan hen, die bestemd zijn om te worden tewerkgesteld bij Indische ondernemingen van handel, landbouw en nijverheid, maar ook andere belangstellenden zullen den leergang kunnen volgen. Het is bekend, dat hoe langer hoe meer de wenschelijkheid blijkt om eenigszins onderlegd omtrent plaatselijke toestanden en verhoudingen een werkkring in de koloniën te aanvaarden. Van regeeringswege is er herhaaldelijk de nadruk op gelegd, dat de opleiding der assistenten op de ondernemingen van landbouw en nijverheid te wenschen overlaat en dat een juiste wijze van optreden tegen de Oostersche werklieden noodig maakt het bezitten van eenige kennis omtrent den aard en de zeden der arbeiders en omtrent de voorschriften der arbeidswetgeving en van het arbeidscontract. Vooral in den tegenwoordigen tijd, nu bij Inlanders en Vreemde Oosterlingen het gevoel van eigenwaarde hoe langer hoe meer ontwaakt, is het meer dan ooit wenschelijk, dat eene oordeelkundige aanraking tusschen Westerling en Oosterling plaats vindt. In het algemeen kan worden gezegd, dat het thans voor ieder, die een koloniale werkkring bekleedt, noodzakelijk is, zoo goed mogelijk bekend te wezen met land en volk, en met de bestuursvoorschriften van de kolonie, waarin men werkzaam is.

Het is dan ook een verblijdend verschijnsel, dat de instelling van een leergang groote instemming heeft gevonden bij vele besturen der voornaamste handels- en cultuurondernemingen, die van de gezindheid hebben doen blijken om, voor een werkkring in Indië bestemde, jongelieden den Indologischen leergang te doen volgen. Van de zijde der genoemde ondernemingen is het een groot voordeel genoemd, dat een jongmensch, in Nederland voor zijn Indischen werkkring voorbereid, naar Nederlandsch-Indië vertrekt, zoodat hij daar, eenigszins met land en volk vertrouwd, aankomt en later gemakkelijk op den verkregen grondslag kan voortbouwen. De voor het volgen van den driemaandelijkschen leergang bestede tijd en de financiëele offers, die sommige jongelieden daarvoor wellicht noodig zullen hebben, zouden in Indië ruimschoots renderend blijken te zijn, omdat een grondslag zou zijn gelegd voor een goede aanraking met Inlanders en Vreemde Oosterlingen.

Zij beseffen verder, dat de Indische bestuursambtenaren, wier medewerking met de Europeesche ondernemers zoo nuttig is voor de ontwikkeling van Indië's hulpbronnen, terecht kunnen verwachten, dat die ondernemers voortaan alleen zullen laten uitkomen behoorlijk voorbereide jongelieden, zoodat misverstanden en botsingen met hun vaak treurige gevolgen zooveel mogelijk worden voorkomen. 1)

De Indologische leergang wordt tweemaal 's jaars, voorloopig in het gebouw Keizersgracht 690 te Amsterdam, gehouden, zoowel van midden Maart tot midden Juni als van midden September tot midden December.

Voor de twaalf, tot nu toe gehouden, Indologische leergangen waren er 579 ingeschrevenen, (o. w. 57 dames), van wie 379 voor den geheelen leergang. Bovendien voor één of meer vakken 200 ingeschrevenen, in dier voege, dat de lessen in Volkenkunde van den Indischen Archipel zijn gevolgd door 528, in Maleisch door 526, in Tropische Gezondheidsleer door 429, in Koloniaal-economische verhoudingen door 392, in Koloniale voortbrengselen door 390, in Aardrijkskunde van Ned.-Indië door 386 en in Staatsinstellingen door 384 leerlingen.

Van de 579 ingeschrevenen waren bestemd voor een werkkring bij ondernemingen van landbouw, handel en bankwezen in Ned.-Indië 304; artsen 126; officieren 65; van verschillende beroepen 84.

Wat de nationaliteit van de 579 ingeschrevenen betreft, kan worden medegedeeld, dat van hen buiten Nederland waren geboren: in de Nederlandsche Koloniën 53, in Duitschland en Oostenrijk 81, in Zwitserland 7, in België 4, in Engeland 3, in Frankrijk 2, in Rusland 2, in Denemarken 1, in Polen 1.

Dagelijks wordt gedurende twee lesuren onderricht gegeven, terwijl tevens de nadruk wordt gelegd op eigen studie onder leiding van het onderwijzend personeel en op het bezoeken van musea en koloniale instellingen.

Aan het einde van elken leergang wordt aan de daarvoor in aanmerking komende leerlingen door den hoogleeraar-directeur der Afdeeling Volkenkunde een getuigschrift uitgereikt, ten bewijze dat zij den leergang met voldoenden of wel met goeden of zeer goeden uitslag hebben gevolgd.

Het onderwijs omvat de navolgende leervakken, waarin dus per driemaandelijkschen leergang ongeveer 26 voordrachten per leervak worden gegeven:

1. *Inleiding tot de Volkenkunde van den Indischen Archipel* door Prof. J. C. van Eerde, directeur van de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut, en Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, anthropoloog bij die Afdeeling.
2. *Inleiding tot de Aardrijkskunde van Nederlandsch-Indië*, vooral met het oog op den grooten landbouw, het mijnwezen, den handel en het verkeer, door C. Lekkerkerker, archivaris van het Bali-Instituut.
3. *Eenige kennis van het Maleisch* door M. Joustra, archivaris van het Batak-Instituut.
4. *Eenige kennis van koloniaal-economische verhoudingen* door G. Gonggrijp, economist bij de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut en lector aan de Universiteit van Amsterdam.
5. *Inleiding tot de Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië*, vooral met het oog op de agra-

1) Volkomen waar! Met betrekking op dit onderwerp bevat het jongste Verslag van den Dienst der Arbeidsinspectie bijv. nog een rondschrijven van den Gouverneur te Koeta Radja aan de werkgevers in het gewest Atjeh, aanvangend:
„De jongste koelie-aanval op een assistent van een der ondernemingen van dit Gewest heeft mij wederom de overtuiging geschonken, dat, indien de aangevallen assistent meer tact en ervaring in den omgang met Inlandsch werkvolk had bezeten en indien hij zich beter in de Maleische taal had weten uit te drukken, de ongewenschte gevolgen van het arbeidsconflict, hetwelk den aanval direct of indirect ten gevolge heeft gehad, wellicht hadden kunnen zijn voorkomen."
Red. K. W.

BESCHIKBAAR.

rische en de arbeidswetgeving, door Mr. J. Slingenberg, vice-president van de Arrondissements-rechtbank, en Mr. H. J. Bool, secretaris van het Tabaks-Bureau.

Bovendien worden per driemaandelijkschen leergang voordrachten gehouden over elk der volgende onderwerpen.

a. *Tropische gezondheidsleer:* overzicht der tropische volksziekten; persoonlijke gezondheidsleer voor den Europeaan in de tropen; sanitaire organisatie, in het bijzonder op landbouwondernemingen in de tropen, door Prof. Dr. W. A. Kuenen, directeur van de Afdeeling Instituut voor Tropische Hygiëne van het Koloniaal Instituut (13 voordrachten).

b. *Koloniale Voortbrengselen* door Dr. L. Ph. Le Cosquino de Bussy, directeur van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut (13 voordrachten).

c. Zoonoodig zullen ten dienste van den leergang ook voordrachten over *andere koloniale onderwerpen* worden gehouden.

Er zal gelegenheid bestaan voor het volgen van de voordrachten over enkele der genoemde onderwerpen, doch slechts het met voldoenden, goeden of zeer goeden uitslag volgen van den volledigen leergang kan aanleiding zijn tot het verkrijgen van het hoogergenoemde getuigschrift.

De dertiende leergang wordt geopend op Maandag 17 Maart en duurt tot 14 Juni a.s.

Men kan zich voor den leergang laten inschrijven ten kantore van de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut, Keizersgracht 690 te Amsterdam, tegen storting van *f* 25.—. Voor het volgen van afzonderlijke leervakken wordt *f* 5.— per leervak gestort.

Een Standaardwerk voltooid.

„Atjèh". Algemeen samenvattend overzicht van Land en Volk van Atjèh en Onderhoorigheden, door J. J. Kreemer, Archivaris van het Atjèh-Instituut. Tweede deel.

(Slot).

Uiterst belangrijk zijn de mededeelingen van den schrijver inzake de totstandkoming en den bloei van het Inlandsch Onderwijs. Belangrijk...... maar ook veelzeggend!

> Vooral onder de krachtige leiding van gouverneur Swart nam het Volksonderwijs weldra een hooge vlucht. Bedroeg het aantal volksscholen in 1909 nog 51 met 2009 leerlingen, tien jaar later was het aantal dier scholen reeds gestegen tot 258 met 15.476 leerlingen, waaronder 20 scholen voor meisjes met 1161 leerlingen"......

aldus Kreemer op blz. 159.

Prachtresultaten, nietwaar? Resultaten, waarop iedere Hollander trotsch zou kunnen zijn — laat staan 'n gouverneur van Atjèh!

Maar... ook deze medaille heeft haar keerzijde.

> „Indien die buitengewoon snelle groei van het onderwijs gesproten was uit een door de bevolking zelf daaraan gevoelde behoefte, dàn zouden die cijfers zeker even verblijdend als bemoedigend zijn geweest. Maar is van zulk een behoefte ooit iets gebleken?"

Zoo vraagt de schrijver — en hij voegt er het antwoord aan toe, ontleend aan „een recent Rapport" van den inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, A. Vogel, naar aanleiding van diens in 1919 in het Gewest naar dat onderwijs ingesteld onderzoek.

> „De indruk," aldus de Inspecteur Vogel, „die ondergeteekende door zijn reis door Atjèh heeft opgedaan is, dat de groei van het volksonderwijs geen natuurlijke is, *dat hij door dwang is tot stand gekomen* en dat het Volksonderwijs heden in het Atjèhsche gebied nog verre van geliefd is onder de bevolking"......

Tot zoover het ontstellende rapport van dezen Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs. Ik heb mij afgevraagd, hoe het mogelijk is, dat menschen, die bij soortgelijke rapporten het nauwste betrokken zijn geweest, van het bestaan dier rapporten nimmer iets hebben afgeweten!

Er is meer!

De dwang bestond hierin......

> „dat ouders, die hun kinderen niet naar school zonden, of wier kinderen de school ongeregeld bezochten, *werden beboet en soms gestraft met tenarbeidsstelling aan de wegen.* Bindende voorschriften uitgaande van het Hoofd van het Gewestelijk Bestuur bestonden of bestaan te dien aanzien niet, blijkbaar werd een en ander geheel ter beoordeeling van den betrokken overheid gelaten. De door de bevolking betaalde boetes werden gestort in een zoogenaamd „boetefonds", waaruit o.a. geput kon worden ter bestrijding van bizondere kosten voor de volksscholen"......

Geen wonder, dat het Volksonderwijs in Atjèh zoo bloeide!

Onderwijsdwang-op-eigen-houtje!...... En dat in een land als Atjèh, waar, zooals de schrijver terecht opmerkt, „alle maatregelen van ons bestuur bij voorbaat reeds met den grootsten tegenzin worden aanvaard en waar alles wat naar Overheidsdwang zweemt, voor de bevolking bizonder scherpe kanten heeft."

De heer Kreemer heeft een goed werk gedaan — alleen reeds met het naar voren brengen van dergelijke rapporten, die leerzaam zijn! O, zoo leerzaam!

* * *

Een honderdtal bladzijden heeft de schrijver gewijd aan het Bestuur en de Geestelijkheid, waarbij het Inheemsch bestuur in het rechtstreeks bestuurd en in het indirect bestuurd gebied achtereenvolgens wordt behandeld. Hij wijst daarbij op een der voornaamste voordeelen die ons Gezag voor den Atjèher gebracht heeft, nl. de regeling van de inkomsten der hoofden in de zelfbesturende landschappen, welke regeling dringend noodig was, „daar voldoende bleek dat zij (de hoofden) voorheen een groot aantal heffingen ten eigen bate en op geheel willekeurige wijze van hun onderhoorigen deden. Het bestuur heeft dan ook het doen van heffingen in het algemeen aan de landschapshoofden ontnomen en een scheiding gemaakt tusschen de geldmiddelen van het landschap en die van den Zelfbestuurder als privaat persoon".

Breedvoerig wordt dan de rechtspraak in Atjèh besproken. Na een uiteenzetting van de regeling der rechtspraak in het algemeen en van de organen der Inheemsche rechtspraak, worden achtereenvolgens beschouwingen gewijd aan het *Adatrecht*, het *Adatdelictenrecht* en het *Adatprocesrecht*, welk laatste onderwerp wordt besloten met een vermelding van de middelen, die vereischt worden om een zaak tot klaarheid te brengen: de bewijsmiddelen. De aanwijzingen en kenteekenen voor die bewijsmiddelen zijn verdeeld in een viertal groepen, nl. *jad*, waarbij de gedragingen van den verdachte en *kingjat*, waarbij zijn woorden argwaan wekken; vervolgens de groep *peunjabèt* (vaststaand), waarbij de aanwijzingen van dien aard zijn, dat zij recht geven iemand als dader te beschouwen en tenslotte *haleuë meuë*, waarbij, zegt de Atjèher, de dader „is aangetroffen als de kat, met het gestolen stuk geroosterd vleesch in den bek" *(mië meuteumèë panggang babah)*. Eindelijk wordt een uitvoerig overzicht gegeven van de plechtigheden en gebruiken met betrekking tot het huiselijk en familieleven, voor welk hoofdstuk vooral de werken van Snouck Hurgronje en Hazeu als „grondslagen" werden gebezigd, maar dat anderzijds een duidelijk beeld geeft van een nauwgezette zelfstudie en van persoonlijk onderzoek.

Het tiende en laatste hoofdstuk behandelt het „Intellectueel Cultuurbezit", waarbij allereerst in groote lijnen de beteekenis wordt geschetst van den Islam voor zijn belijders op Noord-Sumatra en van de Inheemsche geloofsopvatting die aldaar in zwang zijn. Met een beschouwing over de Taal- en Letter-

BESCHIKBAAR.

nde — waarbij Kreemer wijst op het feit dat de beoefening der talen van Noord Sumatra betrekkelijk van jongen datum is en dat daaraan in Atjèh vóór 1889 nog maal heel weinig werd gedaan — wordt dit tweede en laatste deel van dit werk besloten.

Op bladzijde 178 vindt men een verklaring van de op den band afgedrukte rijkszegels het z.g. „negenvoudig zegel", bestaande uit een grooten middencirkel, waarin de naam van de Sultan (i. c. van de eerste Sultane van Atjèh) omgeven door acht kleine cirkels waarin de namen van beroemde voorgangers van den Vorst. Het rugstempel vertoont het zegel van den laatsten Vorst van Atjèh, *Sultan Mohamoed Sjah.*

* * *

Bij deze — ik erken volgaarne: allerminst volledige beschouwing over het boek van Kreemer laat ik het thans laten. Hetgeen hierboven geschreven werd moge in breederen kring de overtuiging schenken dat, gelijk in het begin reeds werd opgemerkt, het werk van den heer Kreemer inderdaad een *Standaardwerk,* een *wetenschappelijk* werk is. Een gepaste aanvulling van het ietwat oude, maar lang niet „verouderde" werk van Dr. Snouck Hurgronje. Welke groote waarde dit laatste werk nog moet worden toegekend blijkt wel uit het feit dat het nog thàns een diepe, heldere onuitputtelijke bron voor den schrijver geweest is.

Mede daardoor is het boek van Kreemer geworden een Encyclopaedie, waaruit vooral door de bestuursambtenaren een schat van wijsheid kan worden verkregen.

In een aan het eerste deel voorafgaande Voorrede heeft de schrijver den wensch uitgesproken, dat het werk

> „een opwekking moge zijn tot waarachtige belangstelling. Want Nederlandsche toewijding op den grondslag van degelijke kennis van land en volk kan, bij krachtige handhaving der gevestigde orde, Atjèh slechts ten goede komen."

Voor die „krachtige handhaving der gevestigde orde" zal, naar mag worden verwacht, het Nederlandsche bestuur in die Gewesten zorgen.

En wat „de degelijke kennis van land en volk" betreft — dáártoe zal het boek van Kreemer in niet geringe mate bijdragen. Omdat Kreemer's werk — ik herhaal het — een Standaardwerk is in den meest uitgebreiden zin van het woord en omdat deze tweedeelige uitgave niet alleen aan Indië in het algemeen, aan Atjèh in het bizonder, zal ten goede komen, maar omdat de litteratuur over Atjèh — dus de litteratuur over Nederlandsch-Indië — met dit werk een kostbare aanwinst kan boeken.

J. LANGHOUT.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Tentoonstelling van Oud-Indonesisch Brons- en Koperwerk in 't Gebouw Eendrachtsweg 12 te Rotterdam.

Mr. J. G. Huyser, voorzitter van de Afdeeling Rotterdam der Ver. „Oost en West" heeft een uitnemend werk verricht door, in samenwerking met den „Rotterdamschen Kring", zulk een mooie tentoonstelling van Oud-Indonesisch Brons- en Koperwerk in het Gebouw Eendrachtsweg 12 te Rotterdam tot stand te brengen. Het is te hopen, dat de daaraan bestede moeite en zorgen zullen worden beloond door een druk en belangstellend bezoek.

Hoewel het zaaltje vrij laag van verdieping en het grootste deel er van, dat nog niet deelt in bovenlicht, wat donker is, maakt toch het geheel een mooien indruk, daar de bijeengebrachte collecties met goeden smaak zijn gerangschikt.

Bij de opening dezer tentoonstelling op Zaterdagmiddag 26 Januari j.l. hield de heer Huyser, die een gevoelvol kunstkenner is, voor een talrijk gezelschap genoodigden, een uitvoerige rede — welke bijna woordelijk in het Zondagochtendblad van 27 Januari van de N. Rott. Crt. werd overgenomen — betreffende de Indische kunstnijverheid in het algemeen en het brons- en koperwerk in het bijzonder.

Terecht merkte hij op, hoe 't voor de Nederlanders een beschamend feit is, dat de belangstelling voor de Indonesische kunst, speciaal de oud-Javaansche, het eerst is uitgegaan van den Engelschman: Sir Stamford Raffles, die tijdens het Engelsche bestuur (1811—1816) luitenant-gouverneur in Oost-Indië was en het standaardwerk „History of Java" schreef. Raffles opende veler oogen voor de overblijfselen van een vroegere periode van hooge beschaving, voor de schoonheid der tempels en bronzen, het tooneel en de muziek, waaraan de Hollanders op Java geen aandacht hadden geschonken. Spr. constateerde met vreugde, dat diezelfde Javaansche oudheden, en daaronder de bronzen, sedert in hooge mate de belangstelling van geleerde schrijvers hebben getrokken en ook van de directies onzer musea. In 1909 kon Dr. Juynboll vaststellen, dat het museum te Leiden reeds meer dan 2000 Javaansche oudheden bezat, waaronder vele bronzen uit den Hindoe-tijd. Ook het Volkenkundig museum aan het Willemsplein te Rotterdam en vele particuliere verzamelingen bevatten bronzen uit dien tijd.

Bij het bekijken der tentoongestelde voorwerpen viel 't ons op, dat verreweg de mooiste stukken behooren tot de collectie van den heer Huyser zelf; hij heeft dan ook met groote gulheid, al zijne schatten er voor afgestaan. In een glazen vitrine, die zoo geplaatst is, dat men de kostbare kunstwerken van alle kanten kan bezichtigen, zijn prachtige oude bronzen te bewonderen, waarvan spreker o.a. zeide:

> „Het grootste deel dezer bronzen heeft dienst gedaan voor godsdienstige plechtigheden, zooals de beeldjes uit het Hindoe-pantheon: de vierhoofdige *Brahma,* de schepper der wereld; *Vishnu,* de onderhouder van het geschapene, veelal vereerd in zijn verschijning van *Rama* of *Kreshna; Çiwa,* de derde persoon van de Hindoe-drieëenheid, de verderver, doch tevens de vernieuwer van al het geschapene; *Parnoti,* de vrouw van *Çiwa* en de achtarmige *Durga,* de godin, die het kwaad in den vorm van een demon bestrijdt; de vele *Buddha* en *bodhisatwa's, Ganesha,* de heer der scharen, steeds voorgesteld als een zittende olifant — en zoovele andere bekende figuren.
>
> Er zijn fraaie bidschellen, welke de priesters in de tempels gebruiken en ook de biddenden in eigen woonhuis; bekers voor offerwater, zooals nog de Tenggereesche en Balineesche priesters bij hun ceremoniën bezigen; drievoeten, spiegels met handvat, tong-tongs, knoppen van schellen in den vorm van een leeuw (singha), het rijdier van verschillende Boeddhistische figuren; van een stier (nandi), het rijdier van Çiwa, het symbool der dragende aarde; een Garoeda, het rijdier van Vishnu, e.d.
>
> Buitengewoon belangrijk zijn de heilige bekers der Tenggereezen, de zodiak-bekers, versierd met de oud-Javaansche teekens van den dierenriem en gewoonlijk van een jaartal voorzien (14e eeuw). Op den bodem vindt men veelal een bloemornament of een achtstralige ster, voorstelling van de zon. Bij de teekens van den dierenriem valt het op, dat in de plaats van den Steenbok een garnaal voorkomt, in de plaats van de Tweelingen een soort zeekrab en in de plaats van de Visschen de vischolifant (makara).
>
> Interessant zijn ook de kommen voor offerwater, fraai met ornament versierd; de wierookvazen, de sierlijk bewerkte drievoeten, bovenstukken van priesterstaven, bovengedeelten van ceremonielansen. De reeds genoemde bidschellen en hangklokken behooren [illegible] de schoonste produkten der oude bronsgieters (op de tentoonstelling zijn er eenige aanwezig). Het handvat van deze schellen is zeer verschillend. Men vindt het in den vorm van een stier (nandi), een drie- of vijftand (bajra's), een staand rad met vier spaken, een gevleugelde schelp (sangkha) e.d. De hangklokken zijn veelal versierd met een staanden leeuw (singha) of een stier. Ten slotte vermeldde spr. de eigenaardige tempelmunten, die vermoedelijk als amulet dienst deden; de vazen voor reukwater, kommen, waterscheppers, armringen en andere voorwerpen voor huiselijk gebruik, alle fraai met ornament versierd, leggen getuigenis af van het hooge peil, waarop de kunst van bronsgieten vele honderden jaren geleden stond."

In diezelfde vitrine staat ook een eigenaardig, klein

bronzen beeldje, inzending van mr. Nijland, Awalokiçwara voorstellend, op een lotoskussen gezeten, met een viertal armen: de rechtervoorarm is in de houding van gunstverleening, de linkervoorhand houdt een lotosbloem, de rechterhand van het achterarmenpaar ondersteunt het hoofd, de linker houdt een boek. Dit zal waarschijnlijk wel een oud stukje zijn, doch, waar dergelijke beeldjes door verzamelaars zeer gezocht zijn, is 't geen wonder, dat er tallooze namaaksels bestaan, waarvan sommige nauwelijks van de echte te onderscheiden zijn. Enkele Javanen, die zich aan dergelijke vervalschingen schuldig hebben gemaakt, zijn met namen bekend. De nagemaakte groep, welke boven op de vitrine, als afschrikwekkend voorbeeld, is tentoongesteld, zal voor eenigszins ingewijden wel dadelijk als zoodanig te herkennen zijn.

Van de bronzen tot het latere koperwerk is een groote sprong. De fraaist geornamenteerde stukken der geelgieters dateeren uit het begin der 19e eeuw, zoodat tusschen die voorwerpen en de Hindoe-bronzen meer dan vier eeuwen liggen. Ook in die tusschengelegen periode is brons- en koperwerk gemaakt, in het bijzonder bronzen muziekinstrumenten, zooals gongs en andere slaginstrumenten voor den gamelan. De eigenlijke bronsgietkunst was sinds het zegevieren van den Islam, dus ongeveer 1500, verdwenen en verdrongen door het messingwerk.

Uit den eersten tijd van de tweede periode, dus uit de 13e en 14 eeuw zijn de Javaansche *talams*, roodkoperen of bronzen schalen, die gediend hebben bij godsdienstige plechtigheden, b.v. om offergaven naar het heiligdom te dragen. Enkele dezer schalen vindt men ter tentoonstelling, inzending Israël, waarvan een groote, groen geworden door oxydatie. Met mooie kunstvaardigheid en durf zijn de lijnen in het metaal gegrift. Vergelijkt men deze schalen met de geelkoperen uit lateren tijd, dan valt helaas veelal achteruitgang in het werk waar te nemen, dikwijls slechter materiaal, grover bewerking, verkeerd begrepen versiering.

Ditzelfde geldt ook voor de andere gebruiksartikelen, niet alleen van Java afkomstig, maar ook van de buitengewesten, o.a. sterk van het opengeslagen koperwerk, dat bij Bandjermassin gemaakt wordt. Het zou zeker een zegen voor de Inlandsche kunstnijverheid zijn, wanneer bij het ambachtsonderwijs getracht werd hen weer tot de goude oude werkwijzen terug te voeren.

Op deze tentoonstelling hangen aan den wand hier en daar mooie, duidelijke teekeningen van koperversiering. Op een tafel afzonderlijk liggen tal van boeken en tijdschriften, waarin geïllustreerde artikelen, verscheidene van de hand van mr. Huyser, over koperwerk handelend. Reproducties van een stel dergelijke voorbeelden zou bij dat onderwijs goede diensten kunnen bewijzen en allicht aan talentvolle beoefenaars aanleiding geven tot nieuwe ontwerpen in dien trant, vooral wanneer hun arbeid waardeering en aanmoediging vindt, ook langs den financieelen weg. *Goede* moderne werkstukken zijn toch voor kunstkenners en -liefhebbers, zij 't dan niet voor antiquairs en musea, evenveel waard als oude!

„Boeatan", die met een verkoops-inzending op de tentoonstelling vertegenwoordigd is, wil ze gaarne in haar Toonkamers, Heulstraat 19, Den Haag, opnemen en trachten aan den man te brengen.

Behalve al het fraaie koperwerk — ons viel nog bizonder op: een uitgebreide inzending uit de Padangsche Bovenlanden van den heer J. A. Ruijs, modellen van allerlei huizen, bijna een geheel dorp vertegenwoordigende; bij de inzending van den heer Schalkwijk een wapen uit de Bataklanden, bestaande uit twee messen, met handvatten van menschfiguren, geestig als tweelingen in ééne scheede gevat; van den heer Th. A. Ruijs een sierlijke drie-armige kandelaar met hangende olielampjes — zijn er op deze tentoonstelling ook velerlei mooie weefsels en batiks te bewonderen, waarmede de tafels en wanden behangen zijn. Zij blijft nog tot 23 dezer geopend en is een bezoek overwaard!

De Indische middagen in „De Witte Brug.

Door goed weder begunstigd hebben de door „Boeatan" georganiseerde kunstmiddagen in De Witte Brug heel wat belangstellenden mogen trekken, wien stellig hun tocht daarheen niet heeft berouwd. Vooral de Javaansche dansen — zij 't dan ook dat de gamelanmuziek er aan ontbrak — werden bewonderd en niet minder daarna de in de nevenzaal opgehangen teekeningen van Dr. Berlage. Hierover hopen wij de volgende week nog het een en ander mede te deelen.

Van Week tot Week.

28 JAN.—4 FEBR. 1924.

G. H. Andreae †. Te Medan is op den leeftijd van jaar plotseling overleden de heer Gajus Henri Andreae, hoofdadministrateur van de Deli-M schappij. In April van dit jaar zou hij repatriee en vermoedelijk benoemd zijn als commissaris maatschappij,, in de vacature van wijlen den J. T. Cremer.

De hr. Andreae was een zeer geziene persoon Medan, o.a. als voorzitter van de Deli Plant vereeniging en van het Deli Proefstation, lid den Cultuurraad en van den Gemeenteraad.

In Dec. l.l. heeft de overledene zijn 25-j jubileum bij de Deli-Maatschappij gevierd. Bij gelegenheid bracht het Deli-Proefstation zijn vo zitter een eigenaardige, bescheiden hulde door uitgave van een Bulletin, getiteld: Andreaea liensis n. gen. n. sp., de groote stapelschim van de Deli-tabak, door Dr. B. T. Palm en Dr. C. J. Jochems.

Van de Javaansche Meesters in de Rechten. Een langstellend lezer wijst ons er op, dat de m malen in deze rubriek genoemde Javaansche risten niet in de advocatuur zijn gegaan of zul gaan, om de eenvoudige reden, dat ze in Gou nementsdienst zijn getreden, blijkens een m deeling in de Javasche Courant van 11 Dec. j.

Inderdaad lezen we in dat Nr. bij de benoem gen, dat ter beschikking is gesteld van den vo zitter van den landraad te Amboina Mr. Ra Pandji Singgih, thans particulier, laatstelijk van den landraad te Malang;

van den president v. d. R. v. J. te Batavia, Oerip Kartodirdjo, thans particulier, laatste ambtenaar ter beschikking van den pres. v. d. v. J. te Semarang;

van den voorzitter v. d. landraad te Sérang, Raden Moekiman Soerjowinoto, thans particul laatstelijk ambt. t. besch. v. d. R. v. J. te Bata

De H. B. S. te Medan. Het Bestuur van de Medansc Schoolvereeniging heeft van den Directeur Onderwijs het bericht ontvangen, dat noch op begrooting voor 1924, noch op die voor 1925 g den kunnen worden uitgetrokken voor de sub dieering van een te Medan op te richten H. B.

Daar het de groote vraag zal zijn of de plan nu zullen doorgaan, blijft voorloopig het ui strekte eiland Sumatra van een H. B. S. versto

Pokken op de Mentawei-eilanden. In verband met in hevige mate heerschen van pokken op de M tawei-eilanden is de ass.-res. van Padang derwa vertrokken voor te nemen maatregelen.

Ingenieurs van de Technische Hoogeschool te doeng. In Mei zullen de eerste civiel-ingeni van de T. H. te Bandoeng afgestudeerd zijn. hoopt wordt dat de Locale Raden bij voorkome vacatures deze jonge mannen, welke hun op ding geheel in Indië ontvingen, gelegenheid len geven hunne bekwaamheden te bewijzen, verband met de gelijkwaardigheid van Bandoe sche en Delftsche diploma's.

Instituut Pasteur. De directeur van het Instituut teur te Bandoeng, Dr. F. J. Noordhoek Hegt, laat tegen Mei den dienst. Tot zijn opvolger is stemd Dr. L. Otten, hoofd van den dienst der p bestrijding te Semarang.

Indisch Bronbeek. Den 6en Januari is te Bandoe onder groote belangstelling, de eerste steen gel van Indisch Bronbeek.

W. G. Esser †. Den 31en Jan. overleed te 's-Gravenh de oud-gouvernements-dierenarts W. G. Esser.

Luchtvaartdienst voor Ned.-Indië. Aneta verneemt, de K. L. M., in verband met het uitzicht op sluitende Indische Begrooting voor 1925, thans ogenblik gekomen acht om zich tot de Ind. Re ring te wenden met voorstellen tot de inrich van een luchtvaartdienst voor Ned.-Indië.

H. C. Groenenstein †. Blijkens telegrafisch bericht is gezaghebber der onderafd. Pitoe Oeloema (Mambië) op Celebes overleden. Volgens den R Alm. was de hr. Gr. den 30en Sept. 1920 als diplomeerd gezaghebber aangesteld.

Universiteit Leiden. Examen voor den Indischen re terlijken dienst Mr. L. Tobi.

Landbouwhoogeschool Wageningen. Ingenieurs-exam koloniale boschbouw W. C. van Heusden, J. Lucas, L. Verhoef.

Jaarmarkt te Soerakarta. In Juni-Juli a.s. zal te Soerakarta een pasar malem worden gehouden, uitgaande van den Bond van Inlandsche handelaren in Indië; het hoofdcomité zal gevormd worden uitsluitend door Javanen.

Een Indisch statistiekrecht. Het dagelijksch bestuur van het Centraal Industrieel Verbond heeft zich tot de Tweede Kamer gewend met een adres inzake het voornemen der Indische Regeering tot het invoeren van een statistiek recht van 1/4 pct. Op verschillende gronden betoogt het bestuur, dat een dergelijke heffing te bezwarend zal zijn en dringt aan op ten hoogste 1 tiende pct. recht der in- en uitgevoerde goederen.

Portretten der Koningin. Het Alg. Ned. Verbond stelt ƒ 1000.— beschikbaar voor portretten der Koningin, om die te verspreiden in Oost- en West-Indië.

Resident Jonquière. Aan den resident van Jogjakarta P. W. Jonquière is op zijn verzoek met ingang van 2 Maart eervol ontslag verleend.

De Papandajan in werking. Een Aneta-telegram meldt: Het Mijnwezen adviseerde de bevolking te waarschuwen, dat de mogelijkheid van een eruptie bestaat in verband met verhoogde werking van den Papandajan.

De Papandajan is een zeer bekende en druk bezochte, werkzame vulkaan (2622 M. hoog) in de Preanger, ten Z.W. van Garoet. De laatste groote uitbarsting dateert van 11 Aug. 1772.

Sluitende begrooting voor 1925. Door verschillende alsnog in acht te nemen bezuinigingen bij onderscheidene departementen, tot een totaal bedrag van ƒ 3.900.000.—, zal voor 1925 een kloppende Ind. begrooting worden verkregen, volgens een Aneta-telegram.

Mr. A. van Gennep. De in den laatsten tijd veel besproken president van het N. I. Landbouw-Syndicaat, Mr. A. van Gennep, heeft bij een val van zijn paard het rechterbeen gebroken.

Pestrapport. Blijkens opgaaf van gerapporteerde pestgevallen kwamen in de week van 17—23 Dec. j.l. op Java in totaal 245 gevallen voor.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Jaar-Interviews.

Het *Soer. Hbl.* (van 31 Dec. 4e bl.) geeft de inzichten weer van een aantal vooraanstaande figuren uit de ambtelijke en particuliere wereld in Indië, omtrent *de beteekenis van 1923 en de verwachtingen voor 1924.*

De heer *W. Frijling*, vice-president van den Raad van Indië, spreekt zich uitsluitend uit als voorzitter der Bezuinigingscommissie. De algemeene indruk van den heer Fr. is, dat *de bezuinigingscommissie* over het afgeloopen jaar vruchtdragend werk heeft tot stand kunnen brengen. Wij zijn op weg naar de kloppende begrooting voor 1925. Het jaar 1924 zal *nog verdere offers* vragen van eenige categorieën van ambtenaren en van de burgerij. Het zou echter te gewaagd zijn, alleen op grond van het verkrijgen eener kloppende begrooting optimistische verwachtingen te baseeren op de toekomst. De heer Fr. zou het voor den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, in aanmerking genomen de financiëele omstandigheden waaronder hij het bestuur over Indië aanvaard heeft, reeds een belangrijk succes achten, wanneer hij voor 1925 een kloppende begrooting voor den gewonen dienst zal weten te bereiken!

Schout-bij-nacht *A. F. Gooszen* verklaart, dat de toestand in den Pacific meebrengt, dat de mogelijkheid tot eenig conflict niet is uitgesloten. *De toekomst der marine* hangt geheel in de lucht. De heer G. verwacht echter, dat door het nieuwe ministerie nieuwe plannen tot den wederopbouw van de marine zullen worden ingediend, bij welke plannen naar zijn overtuiging de maritiem-technische lijn van het thans verworpen Ontwerp-Vlootwet zal worden gevolgd.

De heer *mr. dr. Schumann*, voorzitter van den Volksraad, wijst op den vruchtdragenden arbeid van het college in 1923 op economisch en staatsrechtelijk terrein. Op economisch gebied: afhandeling van de wijziging van de koelie-ordonnantie; het hoogovenbedrijf in Z.O.-Borneo. Op staatsrechtelijk gebied: de afdoening van de provincie- en regentschapsordonnantie, alsmede van de kiesordonnantie voor de provincie West-Java. Voor 1924 zal *het hoofdwerk van den Volksraad* zijn, dat, waar iedereen thans naar uitkijkt: de salarisherziening.

De heer *E. Helfferich*, directeur van het Straits und Sunda Syndikat's Administratiekantoor, meent, dat een steunactie voor *den Indischen gulden* behoort te worden ondernomen door doelmatige crediet-operaties. Voor de *Europeesche cultures* in Indië belooft 1924 een uitstekende tijd te zullen worden.

De heer *mr. Cohen*, regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming, wijst op de in 1923 tot stand gekomen *provincie- en regentschapsordonnanties* en op de maatregelen tot instelling van de nieuwe gemeenschappen, die in 1924 zullen worden getroffen. Voor de rustige ontwikkeling van Indië acht hij dit alles van groot belang.

De heer *mr. 's Jacob*, voorzitter der Kamer van Koophandel te Batavia, oordeelt dat *het lot van het handelsverkeer* afhangt van den uitslag van den strijd tusschen de destructieve en de opbouwende krachten, die men in de wereld zich ziet afspelen. Afgescheiden dus van mogelijke verdere belangrijke stoornissen in het productie- en verkeersproces in de wereld, mag men echter wel verwachten, dat in 1924 de depressie nog sterker zal doorwerken dan in 1923, meent de heer 's J. De wet van de zuinigheid, die zoowel aan de regeering als aan de ingezetenen is opgelegd, dwingt in het algemeen tot inkrimping van den levensstandaard en *versobering van de levensbehoeften*. Het ziet er dan ook wel naar uit, dat de importhandel voor 1924 rekening zal hebben te houden met nog mindere afzetten, dan in het voorafgaande jaar. Aan den anderen kant mag men echter verwachten, dat deze toestand zal prikkelen tot vermeerdering van de productie, en zal leiden tot grooter aanbod van uitvoer van Indische producten. Over het algemeen ziet het er wel naar uit, dat in de tijdsomstandigheden meer *goodwill* zit voor den uitvoerhandel, dan voor den invoerhandel.

De heer *mr. dr. H. Westra*, adjunct-regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming, oud-attaché aan het Nederlandsche gezantschap te Tokio, uit zich over *den toestand in den Pacific*, welker ontwikkeling z.i. voor een goed deel van China afhangt. Hij hoopt, dat voor het Chineesche bestuursprobleem een internationale oplossing te vinden zal zijn, want anders vreest hij een conflict, dat zich dan in *deze* wateren zal uitspelen en waarbij de Nederlandsche staat waarschijnlijk niet neutraal zal kunnen blijven.

De heer *B. G. J. Wijnberg*, wnd. lid van de Factorij, speciaal voor bankzaken, kan constateeren, dat de *resultaten van het bankbedrijf* in 1923 in het algemeen niet onbevredigend zijn geweest. Zijn idee is, dat zoo lang het buitenland zooveel belangstelling blijft toonen voor de groote exportproducten, en de prijzen zich op het tegenwoordige niveau kunnen handhaven, de toekomst van Indië met vertrouwen kan worden tegemoet gezien voor zoover het het bankwezen betreft. Op den duur moet zich de gunstige toestand in de cultures weerspiegelen in de uitkomsten van den import. Ongetwijfeld zal het bankbedrijf in 1924 van deze te verwachten opleving de goede vruchten plukken!

De heer *N. van Zalinge*, lid van de directie der K. P. M., heeft redelijke verwachtingen voor *de toekomst van de scheepvaart*, naar, van en in den Archipel.

De heer *W. Muurling*, hoofdvertegenwoordiger van de Bataafsche Petroleum Mij. in Ned.-Indië, sprekende over *de aardolie-industrie*, zegt o.m.: Zoolang Indië in uitzonderingsbelastingen, waarmede het bepaalde bedrijven treft, heil zoekt, kan van een gezonde ontwikkeling dier bedrijven geen sprake zijn. De commissie tot herziening van het belastingstelsel, die tot taak heeft het bestaande belastingstelsel dusdanig te hervormen, dat de uitzonderingsbelastingen verdwijnen, heeft in haar voorstel van de nieuwe vennootschapsbelasting wel aan dat deel van haar opdracht voldaan, maar in de uitwerking van de nieuwe belasting zoo weinig rekening gehouden met de bezwaren, welke tegen de huidige inkomstenbelasting zijn aangevoerd, dat haar verslag toch weinig bevrediging vindt.

Ten slotte ontleenen wij deze regelen aan een kort overzicht, door den heer *Kern*, het hoofd van het Kantoor voor Inlandsche Zaken, van *de Inlandsche beweging* gegeven: Over het algemeen is de belangstelling voor wat er buiten Ned.-Indië in de Mohammedaansche wereld voorvalt, toegenomen. Op het S. I.-congres te Madioen werd betoogd, dat aanraking gezocht moest worden met het Centraal Chilafat Committee in Engelsch-Indië. In een motie werd vastgelegd, dat het congres de verkiezing van den nieuwen Chalief Abdoel Madjid wettig verklaarde. De gods-

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

DE UITGEEFSTER.

dienstige periodieken wijdden geregeld besprekingen aan verschijnselen in de overige Moslimsche wereld, zoowel op sociaal als religieus gebied. De strijd tusschen ouderwetsche geloovigen en modernisten, die reeds jaren geleden naar deze gewesten werd overgebracht, zette zich in het afgeloopen jaar op dezelfde wijze in tijdschriften en disputen voort.

Militaire Vereenigingen.

Den 16en Dec. had te Bandoeng een algemeene vergadering plaats van den Bestuurdersbond van V. V. L. Op het oogenblik dat een Eur. onderofficier de pers suggereerde, dat de officieren in de waardeering van den gecritiseerden maatregel aan zijn zijde stonden, gelastte de pl. mil. commandant den aanwezigen militairen de zaal te verlaten. Den heer *Zentgraaff* geeft dit „incident te Bandoeng" aanleiding om in het *Bat. Nwsbl.* van 18 Dec. zijn aandacht te concentreeren op het standpunt van het legerbestuur ten opzichte van den minderen militair.

De 1e luit.-adj. *S. Tulp* betoogt, in antwoord hierop, in het *Bat. Nwsbl.* van 20 Dec., dat de *militaire vereenigingen* trachten volgens hunne door de Regeering goedgekeurde statuten, de belangen der leden te behartigen op *gepaste* wijze, middels het indienen van verzoekschriften aan de bevoegde autoriteiten. Streeft nu eene militaire vereeniging op eene of andere wijze het doel voorbij, dan kunnen en zullen de militaire autoriteiten ongetwijfeld terstond ingrijpen; in het tegengestelde geval zouden zij eenvoudig in hun plicht te kort schieten. Omgekeerd heeft het legerbestuur in de organen der vereenigingen een zeer waardevol middel om van de nooden en behoeften der militairen, zooals die door hen gezien worden, op eene voor de krijgstucht niet schadelijke wijze kennis te nemen. Het wil schr. voorkomen, dat de heer *Zentgraaff* dit groote voordeel in zijne beschouwingen over het hoofd ziet, hetgeen te betreuren is, omdat het groote publiek in het algemeen het orgaan der militaire vereeniging O. A. B. niet leest en daardoor niet weet, dat de toon van dat periodiek in het algemeen volstrekt niet ongepast is.

De *Loc.* (van 20 en 22 Dec.) bespreekt, in hare artikelen *Geeft acht!* en *Belasting S. G. M., de heffing van inkomsten-belasting van de mindere militairen* vanaf 1 Jan. 1924. Het *Bat. Nwsbl.* (van 22 Dec.) bestrijdt de desbetreffende inzichten van de „Loc." en wijst er op, dat de zaak in den Volksraad openbaar behandeld is en door den legercommandant toegelicht en verdedigd. Daarbij vond het beginsel geen ernstige bestrijding; zelfs de heer *Aay*, de warme verdediger der belangen van den minderen militair, erkende dat de billijkheid werd gediend.

Het Congres van het N. I. O. G. te Soerabaja.

De *Locomotief* (van 27, 28, 29 en 31 Dec.) bevat het verslag van het 29ste congres van het Ned.-Ind. Onderwijzers Genootschap. De algemeene vergadering kwam zoo goed als geheel te staan in het teeken van de salarisactie. Volgens den voorzitter van het hoofdbestuur, den heer *Harkink*, wordt de salarieering van de Indische landsdienaren in het algemeen aan een totale herziening onderworpen, door een daartoe van regeeringswege ingestelde commissie. Die commissie heeft tot taak gekregen in de allereerste plaats een regeling te ontwerpen, waar systeem in zit, systeem met betrekking tot de onderlinge verhoudingen en systeem met betrekking tot de geleidelijke invoering van een „inheemsch" bezoldigingsstelsel. Deze commissoriale arbeid zal alzoo van zeer groote beteekenis zijn voor de toekomst, en zal verstrekkende gevolgen hebben. Dit brengt noodzakelijk de salariskwestie naar het eerste plan en op den uitersten voorgrond daarvan.

M.O.-congres te Bandoeng.

De Vereeniging van Leeraren bij het M. O. heeft haar jaarvergadering te Bandoeng gehouden. In de *Locomotief* (van 29 en 31 Dec. en 2 Jan.) lezen wij, dat de heeren *dr. F. W. Stapel* en *J. H. Kok* een inleiding hielden over de aansluiting van lager- en middelbaar onderwijs.

Dr. Stapel wees o.m. (de *Java-Bode* van 2 Jan., 2e blad vermeldt zijn volledige rede) op het dalend peil van de lagere school, vooral nu het Fransch verviel. Spr. zeide, dat minister de Visser door *de afschaffing van het Fransch* het onderwijs *geen* dienst heeft gedaan. *(Applaus).*

Dr. Van Bart legde den nadruk op hetgeen gezegd is over de afschaffing van het Fransch. Het Fransch was de geschiktste maatstaf ter beoordeeling. Spr. zou een actie gevoerd willen zien om het Fransch op de lagere school weer in te voeren. Met genoegen constateerde spr., dat hier aanwezige vaklieden zich over het Fransch uitspraken.

De heer *J. H. Kok* was verheugd over het feit, d[illegible] inspecteur van het lager onderwijs ook voorstand[illegible] van *weder-instelling van de toelatingsexamens* vo[illegible] H. B. S.

Dr. Vermeulen leidde het onderwerp: *aansl[illegible] middelbaar tot hooger onderwijs* in.

Volgens *dr. Vermeulen* zouden voor verbetering [illegible] wegen zijn: òf het middelbaar, òf het hooger onder[illegible] veranderen, òf beide. Hij zou de H. B. S. *niet* w[illegible] redden, ook de gymnasia niet, maar zoo spoedig [illegible] gelijk *lycea* willen zien ingevoerd.

Prof. dr. J. Clay vroeg of de vereeniging van leer[illegible] als zoodanig niet een stoot zou kunnen geven i[illegible] richting van de Bandoengsche actie voor *een in[illegible] ting tot opleiding voor de universiteit.* Ongelukk[illegible] wijze zijn de lyceumwetten van de baan geraakt, [illegible] cieel ingetrokken. In het nieuwe adres legt het co[illegible] er den nadruk op, dat het toch wenschelijk blij[illegible] Indië een lyceum te stichten. Het comité heeft [illegible] ouders een aantal antwoorden gekregen in de rich[illegible] van onderwijs aan een klassieke afdeeling. Het be[illegible] rijke is, dat op die basis een kostenberekening [illegible] maakt kon worden. De kosten zijn zoo gering, dat [illegible] in den malaisetijd wel de stichting van een lyc[illegible] mag vragen. Spr. zou zulk een onderzoek bij de ou[illegible] ook elders willen laten doen. Het comité wil niet [illegible] lyceum stichten, ergens, maar elke burgerschool [illegible] lyceum maken. Daarmede wordt dan tevens tege[illegible] gekomen aan hetgeen gezegd is over de aansluiting [illegible] het hooger onderwijs. Spr. was het niet met dr. St[illegible] eens, dat ook op de lycea weer splitsing gebracht [illegible] worden; zoo groot zijn de verschillen in de eis[illegible] niet. Zeer gaarne sloot spr. zich aan bij hetgeen [illegible] Vermeulen heeft gezegd omtrent *de zelfwerkzaam[illegible] van de leerlingen;* de leeraar heeft daarbij een zee[illegible] langrijke taak; de hoofdzaak is *niet* een groote [illegible] veelheid parate kennis, maar het vermogen om ke[illegible] in een bepaalde richting te verwerven.

De heer *ir. Asjes* meende niet, dat *meer zelfstude[illegible]* aan de latere studie ten goede zou komen. Het [illegible] sterke beenen, die de weelde kunnen dragen. Het [illegible] *studeeren* heeft veel bezwaren, 40 pCt. der te Delft [illegible] geschrevenen komen niet tot hun doel; spr. ge[illegible] aan studiedwang, met name in de eerste jaren van [illegible] hoogeschool.

Dr. Vermeulen kon dit eenigermate toegeven; [illegible] moet toenadering zijn. Het dwingen tot studeeren ho[illegible] echter niet een bepaalde studiemethode in. Spr. [illegible] niet zijn vertrouwen kunnen geven aan iemand, [illegible] steeds geleid was.

Ir. Asjes heeft dit ook niet gezegd; hij doelde al[illegible] op de eerste studiejaren.

De voorzitter, de heer *Kromsigt*, noemde de respo[illegible] colleges, waarover eenige gedachtenwisseling onts[illegible]

Prof. dr. Clay zeide, dat er aan de Technische H[illegible] geschool te Bandoeng geen volledige vrije studie [illegible] De vrije studie in *Delft* leidt tot de zeer onvrije st[illegible] voor den repititor. Er zijn studenten, die komen [illegible] te studeeren, anderen om het diploma te behalen; [illegible] laatsten zijn zeer talrijk geworden. De vrije studie [illegible] voor hen dwaasheid zijn. Vrijheid van stude[illegible] wordt vaak vrijheid van niet-studeeren. Spr. noe[illegible] de studiemethoden van Oxford en Cambridge, waa[illegible] de *colleges* des avonds onder toezicht van een *fe[illegible]* wordt gestudeerd. Vrijheid moet niet gegeven, m[illegible] verworven worden. Te Bandoeng bestaat de eerste [illegible] jaar geen, de volgende twee wel vrije studie. *(Appla[illegible]*

De voorzitter zeide toe *de zaak der lycea* bij de [illegible] deelingen aanhangig te maken. Hij achtte de jaar[illegible] gadering in menig opzicht zeer nuttig geweest.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

De onderdrukking van de Indische partijpolitiek.

I.

Zooals bekend is, schrijft de persoon „Be-be" in „Perniagaän" van 28 September 1923, wil Dr. Ri[illegible] het werk van de Inlandsche Pers in Ned.-Indië [illegible] ken, sedert zij den moed heeft hare zoogenaamde [illegible] giftigde overtuigingen in het openbaar te uiten en verspreiden.

Die overtuigingen brengen zijns inziens Dr. Ri[illegible] in de war bij het zoeken naar middelen en het bera[illegible] van zulke maatregelen, die de schadelijke uitwerk[illegible] van het verspreide gif moeten beperken.

Het stopzetten van elke Drukkerij en het aanspre[illegible] van de gestorte waarborgsom worden door Dr. Ri[illegible] beschouwd als de beste maatregelen, welke men [illegible] deze nemen kan.

Elke Drukkerij is een bedrijf dat het maken van winst beoogt.

De oprichting van zulk een bedrijf stelt geen geringe geldelijke eischen, en, aangezien de meeste Inlanders er geldelijk zwak voor staan, zoo is het duidelijk dat één persoon zulk eene belangrijke som niet kan aanbrengen, doch dat men ten deze aangewezen is op den geldzak van vele anderen.

Het is op die wijze, dat tal van Inlandsche vereenigingen in staat zijn geweest verschillende Drukkerijen op te richten.

Het moge nu waar zijn dat de Indische Regeering de leiding geeft aan de Indische economische evolutie, even waar is het, dat zij den vrijen vooruitgang van het Inlandsche Drukkersbedrijf ongaarne ziet, hoofdzakelijk omdat zij in zijne actie zoo veel stof ziet, dat tegen de begrippen van overheersching ingaat.

Vroeger, toen het Inlandsch element nog aan geen eigen Drukkerijen dacht, werden de Inlandsche bladen gedrukt op de Drukkerijen van vreemdelingen, doch, nadat dat element geleidelijk in de politiek werd medegesleept, heeft men begrepen dat, als de Inlandsche volksstem behoorlijk tot haar recht zou komen, men over eigen drukkerijen moest beschikken.

Die volksstem werd al krachtiger en krachtiger en dit feit dwong de Regeering om hare tanden te laten zien in den vorm van krachtige maatregelen, zoodra een giftig en met de wet in strijd artikel in één der bladen verscheen.

Doch de journalisten leerden hunne neigingen dientengevolge niet af; integendeel, overal werd hunne stem opstandiger en verrezen hunne drukkerijen als paddestoelen uit den grnod.

Waar één verdween, kwamen er twee op, met het gevolg, dat de Regeering op post ging staan en als waker optrad.

Het overwegen aan weerszijden van deze tegenstrijdige belangen schijnt, volgens den schrijver, aan Dr. Rinkes het medicijn aan de hand te hebben van eene soort siroop, die het gif van de Inlandsche Pers kan bestrijden en wel door het uitoefenen van druk op de Inlandsche Drukkerijen en de daaraan verbonden waarborgsom.

In de praktijk bestaat de uitoefening van dien druk in den maatregel van het stopzetten der opstandige Drukkerij en het aanspreken van de waarborgsom.

Het dag-, week- of maandblad verschijnt dan niet meer en kan dientengevolge geen slechte invloed meer worden uitgeoefend.

Deze maatregel lijkt nu wel heel mooi, zegt de schrijver, doch hij wil liever zijne meening opschorten, in afwachting van de in den maak zijnde ordonnantie, op voorstellen van Dr. Rinkes.

Of de gevolgde gedragslijn veel zal uitwerken, moet, zijns inziens, worden betwijfeld, niet het minst, omdat men, naar verluidt, de nieuwe ordonnantie wil toepassen op nieuwe Drukkerijen, zoodat de bestaande Drukkerijen daar buiten zouden komen te vallen en derhalve niet zouden kunnen worden opgeheven.

Hoe het zij, Dr. Rinkes moge zijne hersens ook nog zóó scherpen, hij kan er van overtuigd zijn, dat men van de zijde der Inlandsche Pers wel de noodige tegenmaatregelen zal weten te vinden.

De tegenwoordige houding, welke Dr. Rinkes ten opzichte van het Inlandsch element aanneemt, is voor den schrijver eene bron van voortdurende overdenking.

Eertijds Regeeringsadviseur voor Inlandsche en Arabische zaken, werd hij destijds door het Inlandsch element beschouwd als eene beminde moeder, aan wie men zoodanig vertrouwen had geschonken, dat men de zaken, die het volk bezwaarden, gerust bij haar durfde voorbrengen.

Thans zijn de verhoudingen zóódanig veranderd, dat het volk zijne bezwaren voorbrengt in de Inlandsche bladen, opdat zij spoedig ter kennis kunnen komen van de vaderlijke autoriteit, doch met het ongelukkige gevolg, dat de vroegere moeder daarover ernstig vertoornd is en de lippen toenaait van hen die zich durven uiten.

Dr. Rinkes is blijkbaar ten einde raad en vergeet dat men de opvoedingswijze van het kind van vroeger niet kan vergelijken met die van het kind van heden.

(Wordt vervolgd.)

UIT DE CHINEESCHE PERS.

(Slot).

Over den toenmaligen Chineeschen Dokter Tsoebittin schrijvende, die eene zekere reputatie genoot, merkt men in de „Keng Hwa Poo" op, dat de inlichtingen van den geschiedschrijver verschillen van die, welke in Deel I pag. 12 van het werk van den Archivaris De Haan voorkomen.

Deze laatste zegt dat deze Chineesche Geneesheer naar Nederland werd medegenomen door den Gouverneur-Generaal Van Hoorn, die veel met de Chineezen op had, en die als zijn huisdokter had dienst gedaan.

Volgens den geschiedschrijver nam de Landvoogd Van Goens hem mede naar Nederland en wel op last van den Raad van Indië, die verlangde dat hij den aan eene ernstige ziekte lijdenden Gouverneur-Generaal op zijne reis naar Patria zou vergezellen.

Hoe het zij, de Chineesche dokter bleef langen tijd in Nederland en werd vanwege zijne medische talenten door tal van personen van naam gewaardeerd.

Teruggekeerd te Batavia werd hem het recht van het nadragen van een zonnescherm toegekend en had hij ten paleize van den Landvoogd altijd toegang.

Hij mocht alleen aan dezen en aan personen van bepaalde kwaliteit geneeskundigen bijstand verleenen.

De Landvoogd Maatsuijker had meer op met de Chineezen dan met Inlanders omdat de eersten behalve als goede landbewoners ook op andere wijze vele goede diensten aan het bestuur bewezen.

De Chineezen kwamen, evenals de Europeanen in den regel in Indië aan met leege handen, doch de eerstgenoemden waren intelligent en vonden altijd door arbeid een levensbestaan.

Die enthousiaste stemming veranderde evenwel naar gelang het aantal Chineezen toenam en naarmate de corruptie der Compagnies-dienaren, tengevolge van het omkoopen door Chineezen, ernstige vormen aannam.

Over den Gouverneur-Generaal Diederik Durven die van 1 Juli 1729 tot 28 Mei 1732 het gezag in handen had, is de geschiedschrijver slecht te spreken.

Zijn leelijke naam stond zeker in verband met de vele gedurfde onbehoorlijke handelingen, welke hij uithaalde.

Altijd in de eerste plaats denkende aan zich zelf, had hij bovendien een heftig temperament, dat zich uitte in hevigen toon.

Geen vrouw was veilig en de persoon, die ten deze de behulpzame hand bood, was de Luitenant Chinees Seng Kong.

Dit ongunstig oordeel wordt bevestigd door hetgeen de heeren De Haan en Prof. Veth schreven over den persoon van den Landvoogd Durven, onder wiens bewind iedereen zich op de ordinairste manier trachtte te verrijken.

Het waren destijds moeilijke dagen voor de Chineezen te Batavia, die in het jaar 1740 gevolgd werden door daden van wreedheid, welke men, volgens den schrijver, het best doet niet nader te beschrijven.

Hoewel het Chineesche element destijds, wegens zekere goede kwaliteiten, op prijs werd gesteld, zoo werd op de toelating in Ned.-Indië toch wel gelet.

Wanneer zij kwamen in het belang van den handel of van industrie, zooals o.a. voor de suikermolen van Tenghua te Angka, dan werd wel eene uitzondering gemaakt.

De Gouverneur-Generaal Van Hoorn stond sympathiek tegenover de Chineezen en deed het voorstel het aantal Chineesche wijken uit te breiden.

Eene belangrijke toename van de Chineesche bevolking was daarvan het gevolg.

Elk naar China terugkeerend zeilvaartuig liet een aantal Chineezen achter, die door hun durf en door hunne andere goede eigenschappen de Compagnie belangen behartigden.

De toelatingsbewijzen, welke werden verleend, leverden wel winsten op.

Doch er waren ook lieden die geen werkkring konden vinden, uitzwermden en onder leiding van een uit China gevluchten Mandarijn, met name Thioe Sia, de hoofdplaats Batavia en omstreken onveilig maakten.

Toen in het jaar 1738 de oud-Gouverneur-Generaal van Ceijlon Baron van Imhoff (*) te Batavia kwam en zitting nam in den Raad van Indië, werd de regeling gemaakt dat deze werkelooze en ongure Chineesche zwervers naar Ceijlon zouden worden gezonden, ten einde aldaar in de tuinen met kaneelaanplantingen te worden te werk gesteld.

In de Chineesche kroniek schrijft men over dit feit dat tal van Chineezen werden gevat en in de gevangenis opgesloten en dat de onderschouten ter plaatse zich daarbij van een ongunstige zijde deden kennen.

Geld speelde daarbij een groote rol en zij, die over

*) In de Chineesche Kroniek genaamd „Balong Pwang Himbok".

geldmiddelen beschikten, konden zich gemakkelijk uitkoopen.

Het kwam dus op de armsten neer, die weg werden gevoerd en onderweg in zee werden geworpen.

De Chineesche schrijvers, over die daden ontstemd, wijten die gruweldaden aan Baron Van Imhoff en aan den Kapitein-Chinees Loen Hoe Kong, die zich niet tegen deze wreede handelingen durfde verzetten.

Over dezen Chineeschen officier wordt nog gezegd, dat hij, in het belang van het behoud zijner functie, steeds het noodige zilver aanbood;

dat hij de Europeanen tegenover de Chineezen liet begaan;

dat hij zoowel gegoede als arme Chineezen in de gevangenis liet opsluiten en ze 's nachts in zee liet verdwijnen, alles met het doel om zijne rasgenooten de noodige vrees voor zijn persoon aan te jagen.

De schrijver wijst daarbij op het feit, dat men niet alle Europeanen van wreedheid kan beschuldigen, omdat de meesten hunner niet wisten al wat er op het Kasteel gebeurde.

Het waren de Compagniesdienaren, die van hoog tot laag de verwikkelingen uitlokten.

Literatuur-Overzicht.

Bibliographie van Zuid-Sumatra.

Als uitgave van het Zuid-Sumatra-Instituut is (bij de Ned. Boekdr. v/h. H. L. Smits te 's-Gravenhage) verschenen:

> Zuid-Sumatra. Overzicht van de literatuur der gewesten Bengkoelen, Djambi, de Lampongsche districten en Palembang. Deel I, loopende tot het einde van 1915. Door J. W. J. Wellan, Archivaris en O. L. Helfrich, oud-Archivaris van het Zuid-Sumatra-Instituut.

Dit lijvige boekdeel gedrukt in 8° formaat, bevat XXII blz. „Voorwerk" (uittreksel der Statuten van genoemd Instituut, Voorbericht, Inhoudsopgave, Lijst van afkortingen) en 927 blz. tekst, welke verdeeld is in 6 hoofdstukken, n.l.:

A. Boeken, uitsluitend Zuid-Sumatra betreffende.
B. Gegevens over Zuid-Sumatra voorkomende in officieele bescheiden.
C. Id. in tijdschriften en andere periodieken.
D. Id. in boeken, niet uitsluitend Zuid-Sumatra betreffend.
E. Kaarten, landverkenningen, plattegronden, enz.
F. Platen, photo's, teekeningen enz.

Ten slotte: Naam- en zaakregister en Aanvullingen en verbeteringen.

Geeft deze opgave een denkbeeld van den inhoud en de verdeeling der stof, de belangrijkheid van dit bibliografische standaardwerk verdient ten volle eene nadere, zij het vluchtige beschouwing.

Het eerste hoofdstuk levert in vergelijking met de andere een zeer schralen oogst; het telt nl. slechts 37 Nrs., waarvan bovendien maar enkele den wijdschen naam van „boek" verdienen, zooals uit een oppervlakkige kennismaking met de titels blijkt. Noch van Zuid-Sumatra in zijn geheel, noch van een der 4 gewesten afzonderlijk bestaat een samenvattende monographie. Dit wijst op een werkelijke leemte in onze koloniale literatuur, welke zich nog altijd niet mag verheugen in het bezit eener reeks beschrijvingen in den trant van de Britsch-Indische Districts-Gazetteers. [1]) Door met die magere Afd. A. hun bibliographie te openen, lieten de samenstellers [2]) — wellicht onwillekeurig — het volle licht vallen op deze leemte.

Eerst bij het volgende hfdst. B. (tellende 215 Nrs.), komt dan ook pas ten volle aan het licht dat de samenstellers hun taak niet licht hebben opgevat. Onder de „Officieele bescheiden", zijn bijv. ook begrepen alle Javasche Couranten (vanaf ongeveer het begin der vorige eeuw); die door te lezen en er aanteekeningen uit te maken is op zich zelf reeds een reuzen-arbeid. Dan de Daghregisters van het Kasteel Batavia, de Handelingen der Staten-Generaal, de jaarlijksche Regeeringsverslagen enz. Al het met betrekking op Zuid-Sumatra daarin voorkomende is in die afd. B. vastgelegd. Een minder aangenaam, maar niettemin hoogst verdienstelijk werk!

Afd. C., met verreweg het grootste aantal titels (nl. 1321), bevat de artikelen in tijdschriften en periodieken. De hr. Wellan zegt in zijn voorwoord hoe hij het materiaal heeft gerangschikt en wanneer hij het noodig heeft geacht korte of meer uitvoerige toelichtingen te geven bij die titels. Als voorbeeld zij gewezen op No. 719: De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de 17e eeuw, door N. Mac Leod. Dit is de titel eener reeks bijdragen in de Ind. Gids, waaraan de bewerkers niet minder dan vier blz. toelichting geven. Ook deze afd. is dus blijkbaar met de uiterste zorg en nauwkeurigheid bewerkt. Weliswaar stond hierbij den bew. het bekende Repertorium op de Koloniale literatuur ten dienste, maar Hooykaas, wiens schepping dit werk is, en die de jaren 1595—1865 bewerkte, raadpleegde onbegrijpelijkerwijze slechts Nederlandsche tijdschriften, zoodat de bew. der Zuid-Sumatra-bibliographie geheel op zichzelf waren aangewezen bij het opsporen van de zoo verscholen literatuur in vreemde tijdschriften tot het jaar 1865.

De daaropvolgende rubriek D., boekwerken niet uitsluitend Zuid-Sumatra betreffend (424 Nrs.) legt getuigenis af van groote belezenheid en bibliographischen speurzin. Men moet het bewonderen, dat de s. het hebben aangedurfd om tallooze boeken door te lezen, in de hoop er iets aan te kunnen ontleenen voor hun doel. Zoodoende bevat die rubriek D. tal van geschriften waarin men, alleen afgaande op den titel, niet zou vermoeden dat ze ook gegevens (en soms zeer gewichtige) zouden bevatten over Zuid-Sumatra. Het spreekt bijna vanzelf dat de s. bronnen als de Opkomst van het Ned. gezag in O.-I. en de „Realia" bijv., die zoo belangrijk zijn in verband met de geschiedenis, niet over het hoofd hebben gezien, doch om een denkbeeld te verkrijgen van den arbeid er aan ten koste gelegd, neme men even kennis van de Nrs. 169 en 289 dezer afd. D.

Men zou alleen kunnen vragen of de s. bij hun streven naar volledigheid niet te ver zijn gegaan, door de titels der (oude, zeldzame) boeken geheel af te schrijven, waarbij den lezer zelfs geen komma wordt bespaard. Om een voorbeeld te noemen: de omschrijving van den titel van Linschoten's Itinerarium uit 1595—96 neemt meer dan een volle blz. druks in beslag, terwijl uit de daarop volgende toelichting van slechts enkele regels blijkt, dat Jan Huygen over Zuid-Sumatra zoo goed als niets gezegd heeft. Maar dit is ten slotte een kwestie van opvatting, waarover niet valt te twisten. In ieder geval is deze uitvoerigheid een bewijs te meer dat de s. geen moeite hebben gespaard om hun taak met groote nauwgezetheid uit te voeren.

Van de rubrieken E. en F., respectievelijk uit 555 en 162 Nrs. bestaande, is alleen op te merken dat zij een kostelijke aanvulling vormen van de eigenlijke literatuur. Niet alleen is melding gemaakt van de kaarten en afbeeldingen die aan de beschrijving in boekwerken en tijdschriften zijn toegevoegd, maar ook zelfstandige kaarten en platen zijn vermeld; soms, als zij van ouden datum zijn, met opgave waar zij zijn te raadplegen.

Nog lag het in het voornemen der bew. om een rubriek toe te voegen, welke een overzicht zou geven van de belangrijkste courantartikelen, waarvan echter is afgezien om redenen van beknoptheid. Doch in dat gemis kan worden voorzien door inzage te nemen van de alphabetisch ingerichte registers op de Nederlandsche en Indische dagbladen, die bij het Departement van Koloniën zijn aangelegd en geregeld worden bijgehouden. (Zie de nadere mededeelingen daarover in rubriek C. No. 204a).

Ten besluite een enkel woord over het Register dezer voortreffelijke bibliographie. Het schijnbaar bezwaar dat zou kunnen worden gemaakt over de verdeeling van het werk in een zestal hoofdstukken, die alle dienen te worden geraadpleegd wanneer men over een bepaald onderwerp iets wil weten, wordt volkomen ondervangen door het uitstekend bewerkte en hoogst eenvoudig ingerichte register. Dit verwijst niet naar de bladzijden in het werk, doch naar de hoofdstukken A., B. enz. en vervolgens naar de Nrs. welke voor de titels staan en in ieder hoofdstuk met één beginnen. Bovendien wordt de practische bruikbaarheid van het register verhoogd door de toevoeging, waar dit pas geeft, van een cursief gedrukte B. (Benkoelen), D. (Djambi), L. (Lampongs), P. (Palembang) of Z.S. (Zuid-Sumatra).

En hiermede zij de model-bibliographie van de hh. Wellan en Helfrich, resultaat van vele jaren ingespannen arbeid, met warmte aanbevolen aan hen die door werkkring of studieveld verplicht waren kennis te nemen van de ontstellende hoeveelheid, overal verspreide, literatuur over Zuid-Sumatra, thans tot hun gemak bijeenverzameld en geordend op een wijze die grooten lof verdient.

W. C. M.

1) Sedert de afsluiting van de bibliographie op eind 1915 zijn wel enkele werken verschenen welke herinneren aan die Gazetteers, maar ze moeten hier buiten beschouwing blijven.

2) In het Voorbericht deelt de heer Wellan mede welk aandeel de heer Helfrich, wiens naam ook op den titel is vermeld, in de totstandkoming van het werk heeft gehad.

Financieel perspectief van Ned.-Indië.

Onder dezen titel eene beschouwing van Prof. Mr.

J. C. Kielstra in de Jan.-afl. van de Economist.

De wetgever, die in 1916 het tijdvak 1902—1911 voor Ned.-Indië financieel afsloot, had geen moeilijke taak. Het totale tekort van ƒ 70 millioen kon gemakkelijk worden gedekt uit de batige sloten van 1906 en 1907 (14 millioen), de opbrengst der Indische leening van 1898 (17.6 millioen) en de in 1905 door Nederland aan Indië geschonken 38.5 millioen. De afsluiting van het tijdvak 1912—1921 zal er minder gunstig uitzien. Leverde het jaar 1912 nog een voordeelig slot van ruim 1½ millioen, daarna gaven de jaren 1913—1921 een totaal tekort van meer dan een milliard (ruim 1049 millioen). Voor de dekking is enkel beschikbaar het saldo der moederlandsche schenking van 1905 (ƒ 1½ millioen) en het ongeveer even groote batig slot van 1912. De rest moet uit leeninggeld worden gevonden, wat tot een bedrag van ƒ 606.6 millioen reeds is geschied. Ruim ƒ 439 millioen blijven dus voorshands ongedekt. Uit de opbrengst der leeningen 1922 en 1923 is inmiddels ƒ 305 millioen gevonden. Het ontbrekende zal uit de nog resteerende ƒ 182 millioen der leening 1923 moeten geput worden, van welk bedrag dan nog rond ƒ 47.5 millioen voor de behoeften van latere jaren beschikbaar blijft. Maar 1922 gaf sedert een tekort van ƒ 119 millioen, terwijl voor 1923 en 1924 tekorten van onderscheidenlijk ƒ 185 en ƒ 81 millioen worden geraamd. De toestand vereischt dus de uiterste zorg. Prof. K. gaat dan in de eerste plaats na hoe de genoemde tekorten zijn ontstaan, en komt daarbij tot de conclusie, dat men zich in Indië nog steeds niet voldoende bewust schijnt te zijn van den ernst van den toestand, en dat bij de onvermijdelijke bezuiniging het doel moet wezen, niet het vinden van posten waar voor het oogenblik, ongeacht de gevolgen, nog wel iets af kan, maar het herzien van de staatswerkzaamheid als zoodanig. Sommige deelen daarvan (het gouvernements hotelbedrijf) moeten aan de maatschappij worden overgelaten; bij andere, die men moet handhaven, beantwoordt de opzet niet aan goede eischen. Hij licht dit met verschillende voorbeelden van gewone en buitengewone uitgaven nader toe, en ontwikkelt met name de eischen waaraan een Indische Bedrijvenwet behoort te voldoen. Deze zou ook tengevolge kunnen hebben, dat van uitgaven, welke nu door den eisch der bezuiniging in gevaar komen, niet zou behoeven te worden afgezien. De fouten die zijn begaan zitten in het gevoerde financieel beleid als zoodanig, en dat is het wat ingrijpend moet worden herzien.

Wanneer daaraan gevolg wordt gegeven, dan gelooft Prof. Kielstra, dat er geen reden is om aan de financiën van Indië te wanhopen. Integendeel, bij de zich nu reeds vertoonende opleving daar te lande zal men betrekkelijk snel van de ongunstige gevolgen van het beleid der laatste jaren heen kunnen zijn.

De Indische Mercuur.

No. 5 Handelsbeweging van suiker in de verschillende landen der wereld in het jaar 1923, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (vervolg). — Belastingpraktijk en praktijken in Ned.-Indië, door Mr. J. van Vollenhoven. — Korte berichten uitgaande van het Algemeen Proefstation voor den Landbouw, Autoreferaat, door L. Koch. — Citruscultuur, door ir. W. L. Utermark, besproken door Dr. C. J. J. van Hall. — Resultaten der rubberenquête van de Kedirische Landbouwvereeniging. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft recente literatuur over vezelstoffen, plantenziekten en bodemvraagstukken.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 26. De herzieningsvoorstellen inzake de Inkomstenbelasting voor rechtspersonen, door L. Gouverne. — De aanvallen op de Proefstations, door Dr. Ch. Bernard. — Fabrieksschoorsteenen, door ir. H. Selderbeek.— Opmerkingen aangaande de lebaran of het zoogenaamde Inlandsch nieuwjaar, door R. A. A. Kromo Djojo Adinegoro (ontleend aan het Oudh. Verslag). — Poetjoekvervoer.

West-Indische Gids.

Vijfde Jaarg. No. 10, Febr. 1924. Onze twaalfde provincie in nood, door Mr. Dr. C. F. Schoch. (Eene beschouwing naar aanleiding van Dr. M. van Blankenstein's werk over Suriname). — Schetsen uit Suriname, door G. J. Staal (vervolg). — West-Indische koloniale autonomie over de bestuursinrichting van Curaçao, door Mr. B. de Gaay Fortman.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

An. 44. Kunst en kunstvaardigheid in Indië, door N. (vervolg). — De vierde koloniale vacantiecursus voor geografen 27—29 Dec. 1923. — De inheemsche nijverheid op de vierde jaarbeurs te Bandoeng. — Militaire krabbels (uit de oude doos), door N.

Orgaan Pol. Econ. Bond.

Jaarg. 4, No. 52. Het gezag van den Inlandschen bestuursambtenaar, door M. — Economie in de desa (vervolg). — Volkslectuur (vervolg). — Een oud zeer en een jong ideaal, door v. S. (Handelt over ontwouding).

Jaarg. 5, No. 1. Richtlijnen voor politiek en bestuur naar de beginselen van de P. E. B., door Engelenberg. — De P. E. B. in de arbeidsverhoudingen. — Volksraadarbeid.

Hindoe-kunst op Java.

In het 15 Dec.-Nr. van „De Taak" geeft Dr. Martha A. Muuses het overzicht eener lezing van Prof. C. P. Schoemaker, getiteld: „Aesthetiek en oorsprong van de Hindoekunst op Java", waarin Prof. S. de hypothese van Dr. Bosch bestrijdt, welke niet aan de Hindoes, doch aan de Javanen de bouwwerken der Hindoe-Javaansche kunst toeschrijft. Aan het op die voordracht gevolgde debat nam ook ir. Maclaine Pont deel. Blijkens zijn afgedrukte nabetrachting „De bouwers der Hindoe-monumenten", deelt hij de opvattingen van Dr. Bosch.

Ned.-Indië. Oud en Nieuw.

Bij veel fraaie illustraties bevat de Jan.-afl. de volgende bijdragen. Mijn bezoek aan Roti. Bladen uit dagboek en schetsboek van W. O. J. Nieuwenkamp (slot). — Bezoek van den Gouverneur-Generaal Graaf van Limburg Stirum aan Lombok. Uit het dagboek van Jkvr. D. von Schmidt auf Altenstadt. — Naar den top van den berg Slamat (hoogte 11500 voet), met foto's van den heer Van Ardenne, door J. E. Jasper. — Lastige (Chineesche) poppen, door J. F. Snelleman.

* * *

Oostkust van Sumatra-Instituut. Kroniek 1922, samengesteld door Dr. T. Volker. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. 1923, No. 52. Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

De „industrialisatie" van Ned. Oost-Indië, door J. Sibinga Mulder (critische beschouwing). (Econ. Statistische Berichten. 30 Jan. '24).

Tora bij de Trio's, door Mevr. A. den Tex—Boissevain. Rijk geïllustreerd door S. Kuperus. (Amsterdam, J. van Campen). [Dagboek van een reis door de oerwouden van Suriname].

Ter kuste van Atjeh. Herinneringen van een adelborst, door Q. X. (Ons Element. 26 Jan. '24).

Suriname.

„Onze twaalfde provincie in nood" is de titel van een artikel van Mr. Dr. C. F. Schoch, Hoofd-directeur van de Surinaamsche Bank, in „De West-Indische Gids" van deze maand. De schrijver bespreekt daarin op zeer waardeerende wijze het boek van Dr. van Blankensteyn *„Suriname"* en zet uitvoerig uiteen waarin hij met dezen van inzicht verschilt. Het zeer belangrijke artikel komt juist op tijd, nu de Surinaamsche begrooting voor 1924 spoedig in de afdeelingen van de Tweede Kamer onderzocht zal worden.

Het is te hopen dat Regeering en Staten-Generaal hun voordeel zullen doen met de beschouwingen van Mr. Schoch. Scherp wordt de diagnose gesteld van de ziekte waaraan Suriname — grootendeels buiten eigen schuld — lijdt.

De toestand, waarin de kolonie thans verkeert, is het gevolg van tweeërlei kwalen:

„Aan den eenen kant lijdt de kolonie aan de verouderde kwaal van uitputting en verslapping, doordat in den loop der jaren te weinig gedaan is om nieuw bloed te vormen, door bevordering van de immigratie eenerzijds en, naast krachtig behoud van de bestaande cultures, door het in het leven roepen van nieuwe cultures anderzijds.

En daarmede gaat de kolonie gebukt onder de gevolgen van de algemeene wereldmalaise, waardoor van hetgeen door de kolonie nog kan worden geproduceerd, de opbrengst zoo gering is, dat de gemaakte kosten niet of bijna niet kunnen worden gedekt.

Laat men dien toestand voortbestaan, dan is het noodzakelijk, logisch gevolg, dat plantage na plantage moet worden stopgezet, zooals thans reeds met verscheidene

het geval is geweest, dat de koloniale inkomsten nog sterker verminderen; dat de koloniale uitgaven nog zullen stijgen door de zorg voor immigranten en armlastigen en dat ten slotte de kolonie wordt, wat Dr. van Blankensteyn zich liet ontvallen, een bouwval.”

„Maar gelukkig, — zoo vervolgt de schrijver — wij zijn zoover met de kolonie nog niet. Het land blijft een land van onbegrensde mogelijkheden. Om dat te constateeren, moet men het land slechts leeren kennen. Het is absoluut niet een uiting van optimisme of idealisme, als ik zoo iets, zelfs nu nog, neerschrijf.”

Het beste middel om de kolonie er boven op te helpen ziet Mr. Schoch in de bacovencultuur, waarvoor regeeringssteun noodig is om den vicieuzen cirkel te verbreken waarin deze zaak ronddraait. „Wie zal moeten beginnen? de planter zonder zekerheid van vervoer van zijne bacoven te zijner tijd, of moet de verscheper eerst de zekerheid geven van vervoergelegenheid vóórdat de planter gaat planten?”

Mr. Schoch meent dat de Regeering beide partijen zonder groot financieel risico tevreden kan stellen en dus de zaak aan het rollen brengen.

Naast de bacovencultuur zullen de sinaasappelenteelt en de rijstcultuur de kolonie weer in groote actie brengen.

„De geheele kleinlandbouwstand zal zich op deze cultures gaan toeleggen; ook de groote cultuurondernemingen zullen een deel van hun tot nog toe niet ontgonnen land voor deze cultures geschikt gaan maken en daarnaast zullen de plantagedirecteuren, die intusschen weder levensmoed en arbeidslust hebben gekregen hunne stapelproducten verbeteren, zoodat men in Europa b.v. de Surinaamsche Liberia niet meer als minderwaardig dan de Indische Liberia zal durven qualificeeren. Het economisch evenwicht zal dan in de kolonie weder worden hersteld en de handel zal opleven.”

* * *

In hetzelfde nummer van „De West-Indische Gids” zet de oud-Gouverneur Staal zijn fijn gevoelde en van scherpe opmerkingsgave getuigende *„Schetsen uit Suriname”* voort. Vooral de Surinamers zullen met veel genoegen deze *„Schetsen”* lezen. Wij zien met verlangen de voortzetting tegemoet.

* * *

De Nederlandsche Botanische Vereeniging heeft op 27 Januari in het laboratorium voor technische botanie te Delft haar jaarvergadering gehouden.

Volgens het verslag in de N.R.Ct. deed Professor Went eenige mededeelingen over zijn jongste reis naar Suriname, geïllustreerd door lantaarnplaatjes.

Hij vertelde in de eerste plaats iets van de inrichting en werking van den Surinaamschen cultuurtuin en het daarin gelegen proefstation. Daarna besprak hij den tocht, dien hij gemaakt had naar de Binnenlanden, en waarbij hij verblijf hield in een kamp aan den voet van de Raleighvallen. In het bizonder werden de aldaar levende Podostemonaceae onderzocht. Hoewel de uitkomsten van zijn onderzoekingen pas later uitvoerig gepubliceerd kunnen worden, gaf hij thans reeds eenige voorloopige uitkomsten, o.a. over de koolzuur-assimilatie in de bladeren en wortels; over de krommingen, die de bloemstelen uitvoeren onder den invloed van zwaartekracht en eenzijdig licht; over de kliercellen; over de verandering, die de stengels ondergaan bij het rijp worden; over de bestuiving door bijen.

Spreker liet hierop een korte beschrijving volgen van de eigenaardige vegetatie van den Voltzberg, dien hij een paar maal bezocht, welke bezoeken tevens aanleiding waren tot een studie van de eigenaardigheden der Surinaamsche oerwouden.

* * *

In „The Evening News” van 1 Februari troffen wij onder het hoofd *„Leprosy can be cured”* het volgende bericht aan:

With a cheque for £ 100 from the King in his pocket, Lord Chelmsford made an appeal yesterday, at the Mansion House, te subscribe to the £ 250.000 wanted to wipe out the leprosy scourge in the Empire.

Sir Leonard Rogers explained that it could be done. As money can rid us of this frightful disease, let every man and woman give what they can to the Empire Leprosy Relief Association, 24, Cavendish-square, W., whose motto is „Leprosy Can Be Cured.” It is a shock to most of us to know there is a leper colony so near as the town of Chelmsford.

In het avondblad van de N. R. Ct. van 1 Februari hierover het volgende telegram, onder het hoofd *„Melaatschheid in het Britsche Rijk”*:

„LONDEN, 1 Februari. Op het Mansion House is gisteren een bijeenkomst gehouden ter inwijding van een campagne ten bate van de 300.000 melaatschen, die naar schatting, in het Britsche rijk wonen. Er wordt £ 250.000 voor gevraagd.

Olivier, de minister voor Indië, zeide, dat er in de laatste jaren geen ontdekking was gedaan die zoo bemoedigend leek, als de toepassing van chaulmoogra-olie. Lord Reading, de onderkoning van Indië, had een boodschap gezonden waarin hij het werk dat voor de melaatschen in Indië wordt verricht, prees en gewaagde van de uitstekende uitkomsten van de behandeling met chaulmoogra-olie. Hij acht den tijd thans rijp voor een ernstige campagne.”

Wij meenen dat niet overal met chaulmoogra-olie gunstige resultaten verkregen zijn. Maar het blijft de vraag of men steeds het juiste preparaat heeft aangewend.

* * *

Aan onzen collega van „De West” deelen wij even mede dat de achtergebleven nummers ontvangen zijn.

Curaçao.

De herziening van het Regeeringsreglement.

IV.

Niet evenzoo als met de vernietiging staat het met het schorsingsrecht.

Wanneer, gelijk wij zagen, de grondwet de *wijze* van schorsing overlaat aan de wet, dan is er in verband met zulke beperking en met de eischen der autonomie iets voor te zeggen, hieronder naar ruime opvatting mede te begrijpen de mogelijkheid van beperking van het schorsingsrecht in tijdsduur.

De Commissie acht het in meerderheid ongeoorloofd om het schorsingsrecht van de Kroon aldus te beperken, dat dit recht zelf na verloop van een bepaald aan te geven tijd na de totstandkoming van eene verordening zou komen te vervallen. Zij wijst er vooreerst op, dat in ons staatsrecht het schorsingsrecht nergens aan een termijn is gebonden, en meent, dat met *de wijze* van schorsing, volgens art. 62, 2e lid der grondwet bij de wet te bepalen, alleen bedoeld is eene formeele regeling van de uitoefening van het recht. Er wordt echter nog wel op gewezen, dat de grondwettelijke bepaling haars inziens alleen geldt voor nieuwe verordeningen. En de commissie is niet afkeerig van eene bepaling, dat de schorsing vervalt, als zij niet binnen zes maanden door een vernietigingsvoorstel is gevolgd, of binnen één jaar de vernietiging is uitgesproken.

Het blijkt intusschen wel, dat eene meerderheid in de Commissie het grondwettelijk beletsel betreurt, en gaarne een termijn zou willen stellen voor de uitoefening van het schorsingsrecht. „De toepassing van het recht,” zoo schrijft zij, „kan tengevolge hebben dat bedrijven, welker bestaan ten nauwste afhankelijk is van de werking van zekere verordeningen, plotseling in ongunstige omstandigheden gebracht worden, misschien zelfs geheel onmogelijk gemaakt, hetgeen niet alleen voor de bedrijven zelf, doch ook voor land en volk ernstige geldelijke nadeelen kan veroorzaken. Het is zelfs denkbaar, dat de kans op dat gevaar ondernemers zal afschrikken kapitaal in bedrijven te steken, terwijl het crediet er zeer onder zou kunnen lijden. Dit nadeel zou de economische ontwikkeling van het overzeesche gebied zeer kunnen belemmeren. Werd daarentegen de uitoefening van het recht aan een korten termijn gebonden, dan zouden de ondernemers kunnen wachten op het verstrijken van dien termijn.”

Wat het verschil met het vernietigingsrecht betreft, merkt de Commissie nog op, dat het genoemde bezwaar daarbij minder geldt, omdat er eenige waarborg gelegen is in de noodzakelijke medewerking der Staten-Generaal, waar belanghebbenden met hunne bezwaren kunnen komen.

In het derde lid van art. 49 Rr. wordt de eisch gesteld, dat het schorsingsbesluit met redenen omkleed moet zijn. Als regeling van de *wijze* van schorsing missen wij ongaarne het voorschrift van het hooren van den Raad van State op het ontwerp-Koninklijk Besluit. Van gedeeltelijke schorsing, die de werking der in het schorsingsbesluit niet genoemde bepalingen ongemoeid zou laten, spreekt het ontwerp niet.

Waar in de Gemeentewet aan den Raad of B. en W. wordt opgedragen, voor zooveel noodig te voorzien in de regeling eener vernietigde verordening, wordt deze zorg hier aan den Gouverneur opgelegd. Dit kan o.i. niet anders beteekenen dan dat de Gouverneur het

initiatief neemt tot een nieuw voorstel aan het vertegenwoordigend lichaam, al worden hier ook juist dezelfde woorden gebruikt als aan het slot van het hieronder te vermelden artikel 51.

Art. 62bis der Grondwet spreekt alleen van de verordeningen, vastgesteld door de in Curaçao gevestigde organen, aan welke de regeling der inwendige aangelegenheden is overgelaten, en daarbuiten vallen dus de besluiten, houdende algemeene maatregelen, door den Gouverneur uitgevaardigd binnen de grenzen zijner bevoegdheid, den Raad van Bestuur gehoord (art. 3, 3°. Rr.). Daaronder is begrepen zoowel de uitvoerende macht van den Gouverneur (art. 29 Rr.) als diens „self-government" (art. 54 Rr.). Of en hoe voorziening tegen die gouverneursbesluiten moet geregeld worden, raakt de moeilijke kwestie van het opperbestuur, de verhouding tusschen Kroon en Gouverneur. De oud-Gouverneur Staal heeft daarover destijds veel belangrijks gezegd in eene bijdrage in *de West-Indische Gids* 1921/'22, blz. 545, over „de grondwetsherziening en Suriname." Ook het Rapport zegt er iets van, n.l. dat het oude artikel 57 Rr., dat de besluiten van den Gouverneur na daartoe ontvangen bevel des Konings worden ingetrokken of gewijzigd, „niet met den geest van de herziene Grondwet te rijmen" is. „Nochtans," zegt de Commissie verder in haar verslag, „is zij van oordeel, dat, al zijn die besluiten uitingen van des Gouverneurs besturende macht, zij niet op één lijn gesteld kunnen worden met bestuursdaden, voor welke geen ander correctief bestaat dan de in het algemeen aan het Opperbestuur toegedachte bevoegdheid." Wordt hier aan ontslag van den Gouverneur gedacht? Deze besluiten nu wil de commissie — als zij „het algemeen staatsbelang schenden," zooals het in de Toelichting (bladz. 5) heet, maar art. 57 noemt dezen grond niet, — door den Koning doen vernietigen, bij met redenen omkleed besluit, den Raad van State gehoord.

Loodsdienstverordening.

Vermeldden wij verleden week, dat de Gouverneur aan den Kolonialen Raad had meegedeeld de wijzigingen in de loodsdienstverordeningen niet te zullen afkondigen, de laatste mail brengt ons tot onze verwondering de op 31 December l.l. afgekondigde verordening van den 17den December 1923, tot aanvulling van de Loodsdienstverordening, waarin de bedoelde wijzigingen zijn opgenomen.

Hulde.

De kiezers voor de Kamer van Koophandel en Nijverheid hebben den heer W. R. Menkman, toen nog afwezig, een aardig blijk van waardeering gegeven door hem met 52 van de 63 stemmen als lid te kiezen.

Uit den Verren Vreemde.

Mexico-verwarring.

Al blijven de berichten tegen elkander ingaan, wij moeten toch trachten er nu en dan van te maken, wat er van te maken is, om de kluts niet heelemaal kwijt te raken. Laten wij het in de laatste weken gemelde daarom weer eens rangschikken.

19en. Kanonneerbooten van de opstandelingen wisselen, na afkondiging van de blokkade van de haven Tampico, schoten met de daar gelegen kustbatterijen. Hierbij wordt het vuur der opstandelingen ook gericht op de Maasdam van de Holland-Amerika-lijn.

De Vereenigde Staten besluiten een smaldeel van de Atlantische vloot naar Mexiko te dirigeeren.

De regeering van Texas weigert de staatstroepen van Obregon over Texasgebied te laten trekken.

20en. Verschillende tankschepen onder Amerikaansche vlag forceeren de blokkade bij Tampico, beschoten door de revolutionnairen. Amerikaansche oorlogsschepen worden bij Vera Cruz geconcentreerd om de Amerikaansche handelsschepen te beschermen.

Het hydrografisch bureau der Ver. Staten waarschuwt dat door de opstandelingen mijnen zijn gelegd in de haven Salina Cruz en vóór andere havens, welke in hun handen zijn.

De Amerikaansche kruisers Omaka en Richmond, met een divisie van 6 torpedojagers, van Panama naar Vera Cruz.

De regeering van Texas besluit 2200 man Mexicaansche troepen over haar gebied te laten trekken; deze kan dan, met toestemming van de Amerikaansche regeering, over Amerikaansch terrein, om zich bij de legermacht van Obregon te kunnen voegen.

21en. De directie der Bataafsche Petr. Mij. bericht, dat haar personeel, te Tampico werkzaam bij de Corona, zich in welstand en buiten gevaar bevindt.

De afgekondigde blokkade van de haven van Tampico wordt door de rebellen „uitgesteld" tot einde Januari. Dit is te beschouwen als een gehoor geven aan de waarschuwingen en scheepsdemonstratie van de Ver. Staten.

Een Reuter-telegram meldt:

De la Huerta heeft gedreigd het eigendom van de Mexicaansche petroleum-maatschappij te Tampico te vernielen, tenzij zij vierhonderddnizend dollar belastingen vooruit aan de rebellen betaalt. Het departement van staat te Washington heeft de vertegenwoordigers van de maatschappij aangeraden hun eigendom te beschermen door den eisch in te willigen, zoodra de rebellen door in beslagneming hun voornemen tot uitvoering van het plan te kennen geven.

23en. Dit klopt echter niet best met een ander bericht van dezen inhoud: Minister Hughes heeft de Mexicaansche revolutionnairen en hun leider generaal Huerta gewaarschuwd, dat de Ver. Staten alle noodige maatregelen zullen nemen om den handel en de vrijheid van beweging van Amerikaansche onderdanen te waarborgen.

Meermalen leest men van het verkoopen van oorlogsmateriaal door de Ver. Staten aan de Mexicaansche regeering.

Het vervoer van poststukken uit Amerika naar alle havens, die in handen van Huerta's aanhangers zijn, wordt stopgezet.

24en. De correspondent te Washington van de *Times* voorspelt, dat de actie der Amerikaansche regeering in verband met den burgeroorlog in Mexiko spoedig zal leiden tot een storm in het congres.

Bij de Senaatscommissie voor de buitenlandsche aangelegenheden heeft de democratische leider, Robinson, een resolutie ingediend die bedoelt, den verkoop van wapenen of ammunitie aan welke buitenlandsche regeering ook te verbieden. Ook al zou de commissie geen rapport uitbrengen over die resolutie-Robinson, dan nog zal zij in de Senaat zelf ter sprake komen.

Het beginsel van interventie door de Ver. Staten in de aangelegenheden van Mexico zou natuurlijk kunnen worden uitgebreid tot alle andere landen in 't westelijk halfrond, en het zal interessant zijn gade te slaan, hoever de Amerikaansche regeering ten deze zal gaan.

Men zegt, dat het besluit van Washington, om de zorg voor alle buitenlandsche belangen in Mexico op zich te nemen, uitsluitend is toe te schrijven aan de opvattingen van Coolidge en Hughes van de Monroeleer. Zij vreezen, dat andere mogendheden, als deze hun belangen in Mexico bedreigd zouden zien, zelf stappen zouden kunnen nemen, die met de Monroeleer in strijd zijn.

De rebellen beweren, dat zij in een gevecht bij Mexico-City twee wagons ammunitie, die door de Ver. Staten aan Obregon waren gezonden, hebben buit gemaakt.

Gemeld wordt, dat de Bondsregeering van plan is de hoofdstad te ontruimen en den zetel der regeering te verplaatsen naar San Luis Potosi.

De rebellen zijn in het bezit van de petroleumvelden over een oppervlakte van 100 vierkante mijlen in Zuid-Mexico.

Huerta laat melden, dat een deel der bemanning van de in den storm vergane Amerikaansche kruiser Tacoma door revolutionnaire schepen is gered. De Tacoma stootte op een rots en is geheel vernield.

De revolutionnairen, onder aanvoering van de La Huerta, hebben het plaatsje Monterey, in de provincie Nuevo Leon, bezet.

26en. Uit Mexico-City wordt gemeld, dat de revolutionnairen gesteund worden door de Britsche petroleumbelangen, terwijl Obregon de groote Amerikaansche petroleummaatschappijen achter zich heeft. Aangenomen wordt, dat de Amerikaansche oliemagnaten hebben getracht Hughes te beïnvloeden, om oorlogsschepen naar Mexico te zenden.

President Obregon's strijdmachten hebben het front der rebellen gebroken. De rebellen van hun kant beweren in de Guadalajarasector een overwinning te hebben behaald, waar zij thans den verbindingsweg met Irapuato in handen hebben. Huerta's troepen zouden de stad Celaya genomen hebben. De bemanning van de twee Mexicaansche kanonneerbooten „Zaragoza" en „Agna Pieta" zijn in muiting gegaan en overgeloopen naar de revolutionnairen.

In spijt van deze successen, acht men in Amerika den strijd voor de opstandelingen verloren. De rebellen hebben afgezien van hun plan om de havens van Frontero en Puerto-Mexico te blokkeeren.

27en. President Obregon heeft zich aan het hoofd van het leger van 50.000 man gesteld.

29en. Het bevel, dat den 24en aan de Amerikaansche oorlogsschepen was gezonden, om zich uit de Mexicaansche wateren terug te trekken, wordt herroepen. Een botsing tusschen de regeeringstroepen en de opstandelingen werd in den omtrek van Vera Cruz verwacht.

Esparanza, welke stad wordt beschouwd als het belangrijkste strategische punt op den spoorweg tusschen de hoofdstad en Vera Cruz, is door de regeeringstroepen genomen. De regeeringstroepen te Saltepec versloegen de rebellen bij San Miguel en vervolgden hen.

De verovering van Esparanza door de regeeringstroepen en de daardoor gevolgde desorganisatie van de troepen van Huerta, wordt door het Amerikaansche Dep. van Oorlog beschouwd als het begin van het einde van den opstand.

30en. De autoriteiten van de grensplaats Juarez ontdekten een complot partijgangers van Huerta. De hoofdleiders ervan werden door de regeeringsgetrouwen gevangen genomen en vijf hunner op staande voet terechtgesteld.

De regeeringstroepen nemen Obriaza, het voornaamste industrie-centrum van den staat Vera Cruz. Zij rukken op Cordoba aan. Bij de voorafgegane vermeestering van Esperanza zijn 1600 opstandelingen gevangen genomen.

Een troep aanhangers van den vroegeren leider Francisco Villa heeft, onder aanvoering van diens broeder Hippolito, op 60 mijl t. z. van Jimenez een trein in de lucht laten vliegen. Daar is ook gevochten; de telegraaf- en spoorverbinding is daardoor verbroken.

31en. De Amerikaansche minister van oorlog heeft gelast dat de Amerikaansche kruiser Ohama en zes torpedobootvernielers te Vera Cruz zullen blijven, om te waken tegen moord en diefstal, die niet zouden kunnen uitblijven, indien de Mexicaansche opstandelingen, die de stad naderen, daar zouden aankomen.

Naar gemeld wordt, heeft de Mexicaansche consul de stad verlaten.

De regeeringstroepen zijn nog maar 18 mijl van Vera Cruz verwijderd.

4 Febr. Hevige gevechten worden verwacht zoowel ten Oosten als ten Westen van de grens, daar de rebellen hun troepen verzamelen en de regeeringstroepen naar het Oosten blijven oprukken.

De Amerikaansche kruiser „Richmond" heeft bevel gekregen Malvernin te verlaten om de „Omaha" en de zes torpedojagers te Vera Cruz te versterken. Deze schepen zullen daar blijven in verband met de verwachte vijandelijkheden tusschen de regeerings- en de rebellentroepen in dit gebied.

Volgens een bericht uit Tampico zou generaal Hippolita Huerta bij Vera Cruz zijn gesneuveld. Is dit bericht juist, dan behoeft 't nog geen einde van den opstand te beteekenen; Huerta toch is één der drie adspirant-presidenten.

Tracht men uit dit alles een conclusie te trekken, dan lijkt 't wel of de regeeringstroepen bepaald in het voordeel zijn, maar een opstand in Mexiko en de berichtendienst over Mexiko kunnen zonderlinge verrassingen brengen. De voorzichtigste conclusie is: vooralsnog geen conclusie te trekken.

Immigratiebeperking in Amerika.

De immigratie-commissie van het Huis van Afgevaardigden heeft een rapport goedgekeurd ten gunste van het wetsontwerp tot beperking van het jaarlijksch aantal immigranten van elk land tot 2 pCt. van het aantal dat in 1890 in Amerika aanwezig was. Het ontwerp voorziet ook in de onderzoeking der immigranten in de havens van inscheping.

De gedane voorstellen beperken het totale aantal der immigranten naar Amerika tot 169.000, terwijl tot nu toe 357.000 werden toegelaten.

Een protest van Japan tegen de Immigratiewetgeving.

De Japansche regeering heeft te Washington een formeel protest ingediend tegen het wetsontwerp, dat alle Japansche immigranten van de Vereenigde Staten zou uitsluiten. Japan heeft er op gewezen dat het ontwerp de overeenkomst schendt, die twee jaren geleden tusschen de beide regeeringen is tot stand gekomen en de wet op de uitsluiting voor Japanners uitschakelt, met het doel de gevoeligheden der Japanners te ontzien. Japan beloofde van zijn kant, de immigratie van zijn bevolking in de Vereenigde Staten ten sterkste te beperken. De Californiers en de inwoners van andere westelijke staten van Amerika beweren dat de Japansche bevolking voortdurend toeneemt inplaats van af te nemen, zooals bedoeld in de overeenkomst. Het voorgestelde wetsontwerp zou den toegang weigeren aan elken vreemdeling, die geen aanspraak zou kunnen maken op het burgerschap, en daar aan de Japanners dit recht wordt ontzegd, betoogt Japan dat Amerika een onderscheid maakt tegenover een bevriende mogendheid en daardoor de waardigheid van Japan aantast.

Gandhi vrij.

Een officieele mededeeling meldt, dat Gandhi, de leider der non-cooperation-beweging en andere middelen van revolutie zonder geweld in Britsch-Indië, vrij is gelaten. Terwijl hij zelf, zijn stelsel getrouw, elk gewelddadig optreden bleef ontraden, hebben demonstraties in zeer uiteenloopenden vorm op zijn invrijheidstelling blijven aandringen. Als de regeering hiertoe thans is overgegaan, zullen deze demonstraties er toe niet toe hebben meegewerkt; men kan eerder zeggen dat zij het nemen van het besluit vertraagd hebben.

In de gevangenis van Yeroda leed hij aan koorts en hevige pijnen; den 12en Januari werd hij overgebracht naar het Sassoon-hospitaal te Poona. Daar werd hij voor blindedarmontsteking geopereerd. Het verloop was verder normaal. Het was bij zijn voldoend herstel nu de vraag of hij naar de gevangenis moest terugkeeren. De onderkoning, lord Reading, zal deze gelegenheid hebben aangegrepen om genade voor recht te laten gelden.

De man met het hart van steen in een lichaam van was kan nu zijn werk weer hervatten.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Ir. C. P. A. Zeylmans van Emmichoven, Binnenwatersloot 6 te Delft, als Ingenieur voor den dienst van den Mijnbouw.

Mejuffr. D. W. A. Loyen, Staringstraat 5 te Nijmegen, als onderwijzeres 2de klasse bij het O. E. L. O.

Mej. W. Bos, Voorweg 134 te Zoetermeer, als verpleegster 1e klasse bij den B. G. D.

Mutaties van 30 Jan. tot 6 Febr. 1924.

Nieuwe Leden:

G. J. Welsz, Onderwijzer M.U.L.O. te Tondano (res. Menado). f 5.—.
F. C. Robbersen, c/o. Instituut Hommes, te Hoogezand. f 5.—.
L. A. van den Berg, Boschweg 13 te Apeldoorn. f 5.—.
Cult. Mij. „Pagoitan", van Boetzelaerlaan 125, Den Haag. f 5.—.

Contributieverhoogingen:

P. Tillema, Javastraat 94, Den Haag, van: f 2.50 op f 5.—.
Aug. Volmer, Directeur American Hotel, Amsterdam, van: f 2.50 op f 5.—.
A. van der Schuyt, Singel 186, Amsterdam, van: f 2.50 op f 5.—.

Afschrijven:

P. J. Bouwmeester, Oud-Referendaris Koloniën, Den Haag, Javastraat 94 (overleden).
Mevr. Wed. C. M. Manuel—v. d. Roemer, Bilthoven, Julianalaan 14 (overleden).
Mr. M. F. de Monchy, Amsterdam, Jan Luikenstraat 1[illegible] (overleden).
G. A. Trebert, Nijmegen, Javaplein 16 (overleden).
A. A. Hartog, Nijmegen, Canisiussingel 21.

Adresveranderingen:

Mr. F. G. Schalkwijk, Lid Hof v. Justitie, van: Curaçao naar: Paramaribo. f 5.—.
Mr. J. A. Schagen van Leeuwen, Lid Hof v. Justitie, van: Den Haag naar: Curaçao. f 5.—.
G. D. E. J. Hotz, Kapitein Inf., van: Magelang naar: Malang, Verlengde Sophiastraat.
J. H. Calmeijer, Gep. Kapitein ter zee, van: Heemstede, Landzichtlaan 47 naar: Haarlem, Westerhoutstraat 28. f 5.—.
J. van der Zee, Kapitein Inf., van: Curaçao naar: Den Haag, p.a. Departement van Koloniën. f 5.—.
L. van Elk, Den Haag, van: Van Swietenstraat 28 naar: Van der Duynstraat 71.
Mevr. Wed. C. E. van Kappen, van: Den Haag, Anna v. Saxenstraat 25 naar: Maison Fleuri te St. Laurent du Nez (près de Nice).

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. Hietink, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. Hietink of den administrateur, den Heer W. Meijer.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggaban", van Beetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
1. Nederlandsch-Indië en de handel.
2. Indische toestanden gezien door een Inlander.
3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
4. Sarikat-Islam.
5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
8. De Europeesche vrouw in Indië.
9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
1. Over Bali en zijne bewoners.
2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.

No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volksredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is gevestigd **Heulstraat 17** (tel Hoofdbestuur).